

Povědomí seniorů o domácím násilí

Zita Štěpánková

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Zita Štěpánková**
Osobní číslo: **H20507**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Povědomí seniorů o domácím násilí**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti domácího násilí, seniorského věku a domácího násilí na seniorrech.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování dat a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2020. Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-806-8.

HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2010. Fenomén stáří. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-19-9.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

KOTKOVÁ, Martina, 2014. Domácí násilí v kontextu rodiny a práce. Brno: Spondea. ISBN 978-80-260-7191-4.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 25. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně29.3.2023

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce zkoumá povědomí současné generace seniorů o domácím násilí. Práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. Teoretická část charakterizuje proměny člověka ve stáří, změny jeho životních potřeb a postavení seniora ve společnosti. Jednotlivé kapitoly věnují pozornost samotné problematice domácího násilí. Jejím aktérům, právním předpisům upravující domácí násilí a subjektům poskytujících pomoc týraným osobám. V rámci zjištění cílů v praktické části byla použita metoda kvantitativního výzkumu s využitím dotazníkového šetření. Výsledné šetření ukázalo, že senioři nemají dostatečné povědomí o domácím násilí, kterému mohou být vystaveni.

Klíčová slova: senior, stáří, domácí násilí, prevence

The bachelor's thesis examines the awareness of the current generation of seniors about domestic violence. The work is divided into two main parts, theoretical and practical. The theoretical part characterizes the changes of a person in old age, changes in his life needs and the position of the elderly in society. Each chapters deals with the issue of domestic violence itself. Its actors, legal regulations governing domestic violence and subjects providing assistance to abused persons. As part of establishing the goal in the practical part, the method of quantitative research was used, together with a questionnaire survey. The resulting investigation showed that seniors do not have sufficient awareness of domestic violence to which they may be exposed.

Key words: seniors, senescence, domestic violence, prevention

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Zuzaně Hrnčířkové, Ph.D. za cenné rady, ochotu a vstřícnost při vedení mé bakalářské práce.

„Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou!“

H.J.Schneider, německý kriminolog

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 SENIORSKÝ VĚK.....	12
1.1 ÚVOD DO STÁŘÍ.....	12
1.2 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ.....	12
1.3 PERIODIZACE STÁŘÍ.....	14
2 SENIOŘI JAKO OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	17
2.1 DEFINICE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	17
2.2 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	18
2.3 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	19
2.4 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	20
2.5 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	22
2.6 CYKLUS DOMÁCÍHO NÁSILÍ	24
2.7 AKTÉŘI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	25
2.8 NÁSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	28
3 PRÁVO V DOMÁCÍM NÁSILÍ	30
3.1 POLICIE ČR	30
3.2 SOUD.....	31
3.3 PŘESTUPEK.....	31
3.4 TRESTNÝ ČIN.....	32
4 POMOC OSOBÁM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM	33
4.1 INTERVENČNÍ CENTRA	33
Služby pro tzv. záchránce.....	35
4.2 AZYLOVÉ DOMY	35
4.3 CÍRKVE.....	35
4.4 NEZISKOVÉ ORGANIZACE POSKYTUJÍCÍ POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ	36
4.5 ZÁKLADNÍ PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	41
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	41
5.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ A OTÁZEK	41
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	42
5.4 PŘEDVÝZKUM DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	43

5.5	VÝZKUMNÝ NÁSTROJ	43
6	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	45
7	DISKUSE	58
8	ZÁVĚR.....	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	71
	SEZNAM TABULEK.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Dnešní těžká doba ovlivněná vysokou inflací, zdražováním má za následek zhoršování kvality života a s tím spojené i zhoršování lidských vztahů. Někteří jedinci jsou schopni se přizpůsobit a reagovat na změny. Ovšem jsou zde i takoví lidé, kteří tyto změny nejsou schopni a ochotni přijmout. Tato část společnosti vyhledává k uspokojení svého vlastního ega nejslabší článek. A tím je současná generace seniorů.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila, jelikož jsem měla možnost pozorovat ve svém okolí strmý životní pád úspěšného pracovitého muže po ztrátě zaměstnání a následném rozpadu rodiny. Tento nezdar si vybíjel v alkoholu a později na matce, která mu v nouzi poskytla pomoc.

Práce byla zaměřena na znalost seniorů o domácím násilí. Toto téma je v naší společnosti závažným problémem. Práci jsem nazvala „Povědomí seniorů o domácím násilí“. Úvodní slovo „povědomí“ není zcela vypovídající. Mohla jsem ho nahradit synonymem např. znalost. Vzhledem ke skutečnosti, že toto slovo ve mně a možná i v mém výzkumném vzorku seniorů vyvolá pocit zkoušení znalostí o domácím násilí, rozhodla jsem se proto ponechat slovo povědomí, neboť mi připadá v komunikaci se seniory přijatelnější.

Obsahem bakalářské práce je teoretická a praktická část. Teoretická část je složena ze čtyř kapitol. Nejprve se obeznámíme s vývojovými etapami lidského života, stářím a stárnutím. Pokračujeme kapitolou, která popisuje pojem domácí násilí, jeho mýty, znaky a formy. Další kapitola se věnuje právním normám upravující problematiku domácího násilí. Závěrečná kapitola teoretické části prezentuje organizace pomáhající obětem domácího násilí.

Praktická část se věnuje výzkumnému šetření zaměřenému na zjištění povědomí seniorů o domácím násilí. Do výzkumu jsou zařazeni muži a ženy všech seniorských věkových kategorií. Vybranou metodou sběru dat kvantitativně pedagogického výzkumu je dotazník.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SENIORSKÝ VĚK

Tato kapitola seznamuje se stářím a stárnutím jako jednotlivou vývojovou etapou lidského života. Probereme demografický vývoj populace, na to navážeme objasněním pojmů stárnutí, stáří a nakonec uvedeme periodizaci lidského života.

1.1 Úvod do stáří

Dle prognózy bude demografický vývoj následujících desetiletí ve znamení stárnutí populace. Počet obyvatel ve věku 65 a více let, který na počátku roku 2018 poprvé přesáhl hranici dvou milionů, by se měl nadále každoročně zvyšovat a kulminovat až na konci padesátých let na úroveň 3,2 milionu. Zastoupení seniorů v populaci by mělo vzrůstat ze současných 19 % až k 30 %.

Předpokládá se, že v roce 2025 by mohlo žít v České republice až 216700 mužů a 376600 žen nad 80 let. Země by pak měla mít kolem 10,6 milionu obyvatel. V polovině století by překročilo 80. narozeniny až 491400 mužů a 689600 žen. V zemi by celkem mohlo žít kolem 10,4 milionu obyvatel, každý devátý by tedy mohl být starší 80 let.

V roce 2101 bude mít Česká republika 10,527 milionu obyvatel a téměř 30 % z nich budou senioři ve věku 65 a více let. Průměrný věk se zvýší ze současných 42,2 na 47,4 roku. Počet zemřelých bude pravidelně převyšovat počet živě narozených dětí a poměr osob v ekonomicky aktivním věku a v kategoriích 0-19 a 65 a více let bude takřka vyrovnaný. Český statistický úřad [online]. ČSU: ©2018 [cit.27.2.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>

1.2 Stáří a stárnutí

Počátek 3. tisíciletí je charakterizován několika sociálními fenomény, které determinují chod naší společnosti. Mezi tyto aspekty náleží i problematika stáří, stárnutí a života seniorů. Stárnutí a stáří je jevem celospolečenským i zcela individuálním. Období stáří a stárnutí je provázáno řadou regresivních změn v různých oblastech života jedince, a proto je tato životní etapa mnohdy chápána jako období nemocí, nemohoucnosti a samoty. Je nezbytné přijmout opatření v řadě oblastí a změnit tak negativní přístup společnosti ke stárnutí populace a ke starším lidem, který je často spojen se stereotypním až ateistickým pohledem. V seniorském věku se do popředí hodnotového systému obecně dostává zdraví a vnímání osobní i společenské pohody.

Stárnutí populace je záležitostí celosvětovou a očekávání postupného stárnutí společnosti se nevyhne ani České republice. Tento fakt vyžaduje aktivní přístup profesionálů a hledání optimálních řešení ve všech sférách společenského života.

Pod pojmem stárnutí se nejčastěji rozumí souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které se projevují zvýšenou zranitelností a poklesem výkonnosti jedince. (Langmeier, Krejčířová, 2006). Stárnutí je součtem změn, kterým podléhá organismus v průběhu času. Produktivní člověk přechází pozvolna do období stárnutí a stáří. Tento stav si nejčastěji poprvé uvědomí, když přijde období tzv. „syndromu prázdného hnízda“ – osamostatnění dospělých dětí a narození vnoučat. Dalším velkým mezníkem je odchod do penze. Postupně dochází k úbytku sil, zpomalování životního tempa a zhoršování zdravotního stavu. (Dvořáčková, 2012)

Stárnutí a stáří je záležitostí velmi individuální, a to z hlediska času, rozsahu i závažnosti projevů. Lidé stárnou různým tempem, někdo rychleji, jiný podstatně pomaleji.

Změny způsobené stářím se projevují v rovině tělesné, psychické i sociální. Jedná se o propojené systémy. V návaznosti na změny přichází nutnost hledat ve stáří nový způsob života. (Venglářová, 2007)

Tělesné projevy, jimiž se odlišují staří lidé od mladých, označujeme jako fenotyp stáří. Výška seniorů se s věkem snižuje a tělesná hmotnost obvykle s věkem stoupá. Nápadné a významné jsou změny postoje a chůze, dochází k úbytku svalové hmoty a síly. (Kalvach, 2004)

Při sledování anatomických a fyziologických změn v průběhu stárnutí se ukázalo, že některé změny probíhají relativně pomalu, jiné rychleji. Člověk se čím dál více zaobírá sám sebou, svými tělesnými orgány a jejich funkcemi. S těmito tělesnými změnami úzce souvisí i změny v psychickém vývoji jedince.

Stárnutí bývá spojeno i se změnou osobnosti. U seniorů se projevují negativní vlastnosti a do popředí se dostávají negativní rysy osobnosti. (Říčan, 2004)

V důsledku bio-psycho-sociálních změn často dochází k vyčleňování starších lidí ze společnosti. Vznikají problémy s navazováním nových přátelských i partnerských vztahů. Strach z osamělosti a opuštěnosti se ve stáří zvyšuje. (Dvořáčková, 2012)

Existují významné rozdíly v pojetí stáří v zemích hospodářsky vyspělých a rozvojových, v rámci Evropy v zemích „severních“ a „středomořských“ či v různých menšinách

a v majoritní společnosti. V sebekritické západní společnosti jsou např. časté iluze o jakési přirozené kvalitě života ve stáří a úctě ke stáří ve „výhodných“ zemích či v minulosti.

Celkově se v hospodářsky vyspělých zemích včetně ČR zdravotní a funkční stav nově stárnoucích generací dlouhodobě a setrvale zlepšuje, což je umocněno změkčováním životních podmínek, tedy způsobu života. Z obou příčin tak dochází k prodlužování života ve stáří.

Přes tento pozitivní trend vede a povede prodloužení života ve stáří ke zvýšení počtu seniorů, k němuž výrazně přispěje zestárnutí populačně silných poválečných ročníků po roce 2015-2020, k absolutnímu zvýšení potřeby zdravotní péče i sociální pomoci.

Organismus se dostává za svůj zenit, zhoršuje se výkonnost, funkční zdraví, odolnost k zátěži – přibývá tak stresorů i jejich závažnosti. (Kalvach, Čevela, Čeled'ová, 2012)

Ve stáří probíhají v organismu změny na třech úrovních: tělesné, psychické a sociální:

Tabulka č. 1-Přehled změn ve stáří

Tělesné změny	Psychické změny	Sociální změny
změny vzhledu	zhoršení paměti	odchod do penze
úbytek svalové hmoty	obtížnější osvojování nového	změna životního stylu
změny termoregulace	nedůvěřivost	stěhování
změny činnosti smyslů	snížená sebedůvěra	ztráty blízkých lidí
degenerativní změny smyslů	sugestibilita	osamělost
kardiopulmonální změny	emoční labilita	finanční obtíže
změny v trávicím systému (v trávení, vyprazdňování)	změny vnímání	
změny vylučování moči	zhoršení úsudku	
změny sexuální aktivity		

Zdroj: Malíková, 2020

Reakce stárnoucího člověka na tyto změny, a jakým způsobem se s nimi bude srovnávat, jsou ovlivněny hlavně jeho osobností, životními zkušenostmi, výchovou, vzděláním, prostředím, ve kterém žije, reakcemi okolí, jeho možnostmi. Od okamžiku, kdy si člověk uvědomí, že stárne, začíná problém jeho psychologické adaptace na stáří. (Venglářová, 2007)

1.3 Periodizace stáří

Život nás všech probíhá od narození až do okamžiku smrti v určitých vývojových etapách. Každá etapa má své zákonitosti, které z ní vyplývají, ovlivňují kvalitu, způsob a rozsah

našeho života a my se jim musíme poměrně zásadním způsobem přizpůsobit a zohledňovat je.

Období stárnutí a stáří je všeobecně pojímáno a chápáno negativně, s obavami. Obecně jsou očekávány problémy, omezení v důsledku ztráty soběstačnosti, snížení mentálních funkcí, kontaktů s okolním prostředím, ztráty možnosti seberealizace. Obavy a očekávání vedou také ke strachu z ponížení, ztráty lidské důstojnosti a ztráty respektu především při nesoběstačnosti. Tyto obavy nejsou zcela opodstatněné, protože při fyziologickém průběhu stárnutí a stáří nedochází automaticky a vždy k popsáným problémům. Závisí tedy na konkrétním průběhu stárnutí.

Rozlišuje dva typy stárnutí fyziologické a patologické. Fyziologické stárnutí probíhá přirozeně, tvoří normální součást života jedince. Jde o vývoj jedince od oplození až po zánik. Naproti tomu Patologické stárnutí se může projevovat několika různými způsoby: předčasným stárnutím, nepoměrem mezi kalendářním a funkčním věkem, kdy kalendářní věk je nižší než věk funkční. Patologické stárnutí se mj. projevuje sníženou soběstačností. (Malíková, 2020)

Podle WHO (World Health Organisation) Světové zdravotnické organizace se stáří dělí na tři období:

- 60-74 let (rané stáří),
- 75–89 let (vlastní stáří),
- 90 let a více (dlouhověkost).

Ondrušová (2019) vymezuje lidský věk v periodizaci lidského života podle různých hledisek. Ve vztahu ke stáří je to kalendářní věk (členění dle WHO), biologický věk, funkční stav, sociální stáří, třetí a čtvrtý věk a postproduktivní věk.

Biologický věk vypovídá o celkovém stavu organismu, poklesu potenciálu zdraví. U stárnoucího člověka se na biologických změnách spolupodílejí ve vyšší míře i nemoci.

Funkční stav je ovlivňován celou řadou vnějších faktorů. Jsou jimi zdatnost, výkonnost, míra soběstačnosti, které lze hodnotit pomocí testů.

Sociální stáří je charakterizováno rolí, kterou člověk zastává ve společnosti.

Postproduktivní věk, je v rámci sociální periodizace života rozdělen na třetí (soběstačnost) a čtvrtý věk (nesoběstačnost). (Ondrušová, Krahulcová, 2019)

Odborníci mají celou řadu důvodů, o které opírají své více či méně originální členění lidského života. I přes rozdíly penzijních systémů mezi jednotlivými státy je starým člověkem chápán 65 letý občan. Jak se postupně zvyšuje věková hranice pro odchod do penze „posunuje“ se i věkové pásmo, které označujeme jako období stáří. Proto se rané stáří datuje do věkového pásma 65–74 let, co odpovídá představě „mladých seniorů“. V poslední době jsou nazýváni označením young old nebo jen old. Zatímco termín old old je rezervován pro „staré staré“ (75–80 let). Osoby, které překročily 85. rok věku jsou označovány jako very old old („velmi staří staří“) neboli dlouhověcí. Současná generace mladých seniorů je většinou zdravá a rozhodně by nebylo ani správné, ani slušné uplatňovat na ní kritéria vyzrálého stáří. Jelikož člověk stárne postupně a jednotlivá období jsou nezřetelná, používá se v poslední době též označení: 50+, 60+, 70+ atd. Tato označení vyhovují z praktických i společenských důvodů. (Haškovcová, 2010)

2 SENIOŘI JAKO OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

V této kapitole se zaměříme na pojem domácí násilí, jeho mýty, znaky a formy. Domácí násilí představuje v národním i mezinárodním měřítku závažné téma, protože ohrožuje zdraví a kvalitu života obětí. Domácí násilí je tematizováno jako významný problém a je prokázáno, že postihuje téměř každou šestou rodinu. Řeší se dilema, zda je rozdíl mezi násilím páchaným blízkým člověkem a násilím, kterého se dopouští jiný pachatel. V roce 2004 došlo ke kriminalizaci domácího násilí. Byla zavedena nová skutková podstata „týrání osoby žijící ve společném obývaném bytě nebo domě“, dnes „týrání osoby žijící ve společném obydlí“. Experti poukazují, že důležitá je včasná prevence domácího násilí. (Čírtková, 2020)

2.1 Definice domácího násilí

Domácí násilí je nejrozšířenější násilí na světě. Značná část veřejnosti, ale považuje domácí násilí za privátní záležitost, proto je veřejností často tolerováno a podceňováno. (Čech, Podhorská a kol., 2011)

Pojem domácí násilí obecně znamená zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví. Jedná se o agresi jedné osoby proti druhé, jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit, v krajním případě zabít. (Střílková, Fryšták, 2009)

Ševčík, Špatenková, (2011) vymezují domácí násilí jako bezprávně vynucenou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, resp. členy, popř. jako využívání převahy (nejčastěji fyzické) k vykonávání bezpráví vůči jiné osobě, resp. osobám v rodinném systému.

Charakteristickým rysem domácího násilí je jeho opakování, dlouhodobost a téměř každodenní přítomnost. Jedná se o vzorec donucovacího chování užívaného jednou osobou k ovládnutí jiné osoby nebo jiných osob. Může mít rozmanité podoby: hrubé nadávky, stálé kritizování, ponižování, urážky, zesměšňování, podráždění sebedůvěry, omezování osobní svobody, ekonomické vydírání, vyhrožování tělesným ublížením až přímé tělesné ubližování.

V případě, kdy se oběti domácího násilí stává starý člověk, nastává obrovský problém. Problém nejen legislativní, ale také etický a morální. Jeho složitost spočívá hlavně v obtížnosti rozpoznání násilí (jeho zjevných stop) u starých lidí. U seniorů není zarážející

situace, kdy starý člověk delší dobu nevychází z bytu či domu. Sotvakdy si to lidé z okolí vůbec uvědomí nebo zaregistrují včas. (Buriánek, Kovařík a kol., 2006)

2.2 Mýty o domácím násilí

V každé společnosti jsou zakořeněné fatální mýty o domácím násilí, které jsou největší překážkou pro poznání a přijetí tohoto jevu jako závažného společenského problému. Především je tu rozšířené přesvědčení, že násilí v rodině je záležitostí soukromou, že si o ně oběť koleduje. V případě seniorů je vžitý mýtus o „zlobivosti“, podobně jako u dětí. „V duchu hesla Škoda každé rány, která padne vedle, je mezi lidmi rozšířený názor, že pohlovek je občas lepší než sebedůkladnější vysvětlování“. Vzhledem k tomu se každá nová iniciativa směřovaná proti násilí v rodině musela nejprve orientovat na zvýšení citlivosti veřejnosti vůči tomuto jevu. (Buriánek, Kovařík a kol., 2006)

K stále živým mýtům patří zejména následující zjednodušující či zcela mylné názory:

- Pachatelé domácího násilí trpí duševní poruchou, jsou duševně nemocní. Ve skutečnosti představuje domácí násilí nejrozšířenější a také nejskrytější podobu násilí. Pověštinou jsou nenápadní a sociálně integrovaní, pro okolí mohou mít image milého souseda či přátelského kolegy z práce.
- Domácí násilí se vyskytuje jen v sociálně slabých, nevzdělaných a zjevně multi-problémových rodinách. Faktem je, že domácí násilí proniká do různých rodin a partnerských vztahů nezávisle na vyznání, příjmu, vzdělání a společenském postavení jejich členů.
- Domácí násilí je důsledkem konzumace alkoholu u násilné osoby, jinak řečeno, bije ji, protože pije. Samotná alkoholizace není výlučnou příčinou domácího násilí. Mnoho agresorů se dopouští násilí ve střízlivém stavu. Někteří násilníci využívají opilost jako argument pro svoje ospravedlnění.
- K domácímu násilí dochází proto, že oběť provokuje. Vysvětlovat domácí provokujícím chováním oběti je dodnes populární mýtus.
- Kdyby chtěla, mohla ho již dávno opustit. Tento mýtus stojí v pozadí dalších typických stereotypů jako „když neodešla, zřejmě jí to nevádí“. Některé oběti se k tyranovi opakovaně vrací. Působnost mýtů je již dlouho zkoumána. Už v 90. letech 20. století upozorňovaly expertky na škodlivé přenášení mýtů do úřadoven policie a do soudních síní. (Čírtková, 2020)

2.3 Znaky domácího násilí

Aby se jednalo o domácí násilí, musí být naplněny všechny čtyři definiční znaky domácího násilí. Jestliže některý ze znaků chybí, zvažuje se jiná podoba rodinného problému, než je domácí násilí. Aliance proti domácímu násilí (2006) vymezuje definiční znaky domácího násilí následovně:

- Dlouhodobost – násilí trvá často několik let a stále eskaluje.
- Opakující se ataky-domácí násilí představuje nepřetržitý koloběh útoků, ať již slovních nebo fyzických, přerušovaný fázemi usmiřování, slibů a obdobím relativního klidu, které se však postupně zkracuje, zatímco období vytváření napětí a útoků se rozšiřuje.
- Stupňující se agresivita-útoky jsou s každým dalším opakováním brutálnější, objevila-li se na počátku rozvíjejícího se domácího násilí facka, na jeho konci může být vysoce nebezpečný fyzický útok.
- Jasně a nezpochybnitelně rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné, domácí násilí nejsou vzájemná napadání, rvačky, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.
- Skrytost-většinou je domácí násilí skryté a odehrává se za zavřenými dveřmi domova, avšak zkušenosti z praxe ukazují, že domácí násilí se může přenést i na ulici v případě, že ohrožená osoba vyhledá pomoc a začne se odpoutávat od násilí a odejde ze společné domácnosti. (Čech, Podhorská a kol., 2011)

Obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost-vzhledem k tomu, že domácí násilí není vystaveno zrakům veřejnosti, odehrává se v soukromí domu, bytu, je jakýkoli zásah do tohoto teritoria obtížnější a také dokazování násilí je složitější. (Čech, Podhorská a kol., 2011)

Charakteristickými znaky, podle kterých lze domácí násilí identifikovat jsou,

- Blízké vztahy intimního charakteru-emocionální provázanost, jedná se nejčastěji o osoby, které jsou v příbuzenském vztahu nebo osoby jinak blízké.
- Společné bydlení-zpravidla společné bydlení, násilná i ohrožená osoba žijí v jednom bytě nebo domě a ohrožená osoba nemá možnost toto bydlení opustit.
- Společná propojenost-vzájemná úzká propojenost (vlastní společný majetek).

- Asymetrie ve vztahu-jedná se o nerovnoprávné postavení, kdy si násilná osoba vynucuje absolutní poslušnost a podřízenost.

2.4 Formy domácího násilí

Všechny formy domácího násilí mají zpravidla společný cíl – získat moc a udržet si plnou kontrolu nad druhým.

Dotčené osoby jsou obvykle vystavovány několika formám násilí současně. Kromě toho násilník může své požadavky a útoky stupňovat a přicházet s jinými, propracovanějšími metodami k získání a udržení moci a kontroly nad druhými. (Ševčík, Špatenková, 2011)

Domácí násilí lze rozdělit na jednotlivé druhy (Čech, Podhorská a kol., 2011):

Fyzické násilí

- Je nejvíce viditelné, neboť zpravidla zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin apod.
- Jde o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života.

Mezi projevy fyzického násilí patří např. bití, píchání ostrými předměty, řezání, svazování, škrábání, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku apod.

Psychické násilí

- Souvisí s násilím fyzickým nebo se může odehrávat samostatně.
- Zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického, později je ohrožená osoba vystavena současně fyzickým útokům i nadávkám a ponižování.
- Je obtížně dokazatelné, neboť na první pohled není zřejmé, zda je osoba skutečně psychicky týraná.

Psychické násilí zahrnuje soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, znevažování schopností ohrožené osoby, využívání mocenských privilegií.

Emocionální násilí

- Je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah.

- Zaměření na zvířata zahrnuje vyhrožování likvidací domácích zvířat nebo její provedení.
- Zaměření na věci zahrnuje ničení věcí patřících do osobního vlastnictví ohrožené osoby či věcí, ke kterým má vztah a představují nenahraditelnou vzpomínku, např. fotografie, dárky, zděděné předměty jako památka na předky apod.

Sociální násilí

- Zaměřuje se na sociální postavení a prostředí oběti.
- Zahrnuje izolování ohrožené osoby od ostatních lidí, zablokování telefonu, zákaz vycházení z bytu a kontrola sociálních kontaktů apod.

V případě, že ohrožená osoba ztratí kontakt s vnějším světem, nemá možnost prodiskutovat svůj problém a srovnávat, dochází u ní k deformaci vnímání reality – normou se pak stává to, co žije, tedy dennodenní násilí.

Ekonomické násilí

- Dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení apod.
- Zahrnuje kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odebírání peněz apod.

Sexuální násilí

- Je rovněž hůře rozpoznatelné a dokazatelné, neboť zpravidla také nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků.

Sexuální násilí zahrnuje i vynucování si sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby, sexuální napadání nebo napadání erotických částí těla. (Čech, Podhorská a kol., 2011)

K vyjmenovaným formám násilí se u seniorských obětí přidávají ještě specifické formy shrnované pod pojmem zanedbávání. Tato forma násilí je navázána především na seniory vyžadující péči. Někteří autoři přímo rozlišují aktivní a pasivní formy domácího násilí na seniorech.

K aktivním formám násilí patří zejména fyzické násilí (bití, kopání atd.), psychické násilí (devalvace, nadávání, zastrasování, vyhrožování, překrucování pravdy atd.), omezování a blokování sociálních kontaktů, finanční zneužívání (krádeže věcí, odebírání důchodu), omezování svobodného rozhodování (nátlak na převod majetku na tyрана, znemožnění volby ohledně vlastního bydliště apod.), úmyslné předávkování léky či jiná úmyslná

manipulace s medikací. K pasivním formám násilí na seniorech se řadí například zanedbávání osobní hygieny na péči odkázaného seniora, nedostatečné poskytování výživy, odmítání zajistit návštěvu lékaře.

Domácí násilí mezi intimními partnery v seniorském věku představuje klasickou variantu problému. Rozlišujeme tři hlavní scénáře domácího násilí na seniorech. Dlouhý vztah s rychlým startem domácího násilí, které pokračuje či eskaluje v pozdějších etapách života, představuje relativně často se vyskytující vzorec. Do této kategorie spadají podle teorie oběti postproduktivním věku. Většinou se jedná o ženy.

Dlouhý vztah s pozdním startem domácího násilí popisuje partnerské soužití, ve kterém se asymetrie vztahu doprovázená uplatňováním nátlaku, moci a kontroly objevuje až v pozdější etapě života. V této variantě se již předpokládá výraznější genderová symetrie. Výrazně mladší partner či partnerka neunesse rozčarování z nástupu projevů stárnutí druhého, svou životní frustraci pak nedovede zvládnout a promítá ji do ponižování, odmítání a ubližování vůči stárnoucímu protějšku.

Nový krátký vztah s rychlým startem domácího násilí obvykle představuje zvláště smutné případy. Tento vzorec postihuje typicky osamělé seniory, kteří důvěřivě hledají plnohodnotné partnerství v pozdějších etapách života. Z hlediska účinné pomoci obětem se tato varianta domácího násilí jeví jako nejkomplicovanější. Jestliže nový pozdní vztah přerhál i rodinné vztahy seniora k jeho potomkům a k sociálnímu okolí, jsou možnosti podpory limitované. (Čírtková, 2020)

2.5 Příčiny domácího násilí

Neexistuje jednotná teorie, která by dokázala vysvětlit, proč dochází ke vzniku domácího násilí. Jednotlivé kauzy domácího násilí se od sebe značně liší a ani u konkrétního případu není možné s jistotou identifikovat příčinu domácího násilí, jedná se totiž o souhrn více vlivů. Z tohoto důvodu se jako inspirující jeví ekologický model podle Duttona. Základem tohoto modelu jsou čtyři roviny zdrojů a příčin domácího násilí, kterými jsou makrosystém, exosystém, mikrosystém a ontogenetická rovina. Všechny tyto roviny se vzájemně prolínají a ovlivňují.

Makrosystém je tvořen hodnotami, kulturou a postoji obecně uznávanými v dané společnosti. Domácí násilí bývá z hlediska makrosystému vysvětlováno tak, že se jedná

o důsledek patriarchální hierarchie hodnot, kdy je násilí na ženách tolerováno. Tyto teorie ale nemohou vysvětlit mezigenerační násilí.

Exosystém se týká sociálních struktur, ve kterých jedinec žije (např. pracovní kolektiv, škola, komunita). Jedná se o formální i neformální struktury a životní situace, které se v daném kontextu objevují.

Mikrosystém se skládá z rodiny a nejbližšího sociálního okolí jedince. Důvody pro vznik domácího násilí v rámci mikrosystému mohou plynout z konfliktu rolí v rodině i z blízkých intimních vztahů. V rovině mikrosystému je možné vysvětlit, jakým způsobem je domácí násilí přenášeno mezigeneračně.

Poslední rovinou je rovina ontogenetická, kdy je kladen důraz na individualitu jedince, jeho ontogenetický vývoj a charakteristiky osobnosti. V rovině ontogenetické se mluví o psychiatrickém modelu, kdy je vznik domácího násilí přisuzován osobnostním charakteristikám osoby násilné, někdy i osoby ohrožené. Často je jako příčina viděna psychopatologie vznikající z deprivace v průběhu raného vývoje násilné osoby, či nedostatek její empatie, emoční regulace a nedostatky ve schopnosti řešení problémů. (Kotková, 2014)

Malá síť kontaktů v seniorském věku může být ovšem jednou z okolností, která nahrává špatnému zacházení se seniory v rodině. Osamělost může být rizikovým faktorem, který předchází anebo usnadňuje týrání. Senioři s nedostatečným sociálním zázemím představují dostupnější oběti. Sociální opora v přátelích či sousedech může přinášet týraným seniorům různé benefity. Odpoutají svou pozornost alespoň krátkodobě od problémů, můžou dodávat určité rady, jak zvládat anebo řešit situaci. V reálu je ovšem pozitivní vliv sociální podpory spíše okrajovou záležitostí, neboť senioři pomoc vyhledávají jen zřídka. Drtivá většina obětí týrání v pozdních etapách života mlčí a nesvěřuje se přátelům ani příslušníkům ze širšího okruhu rodiny, ale ani profesionálním pomáhajícím institucím. Obecně se předpokládá, že 55 % deliktů, které se odehrávají mezi blízkými osobami, zůstává neodhaleno.

Skryté konflikty v rodině, ale i osobnostní dispozice, situační stresy anebo nedostatky alkoholu či drog u potomků mohou odstartovat špatné zacházení se seniory v rodině. Z různých objektivních důvodů nemají šanci odejít, odstěhovat se, či jinak se odstříhnout od pachatele. Anebo jim v řešení situace brání subjektivní důvody; stydí se, že své potomky

špatně vychovali. Podle současného stavu poznání existují dva dominantní důvody, proč oběti týrání ve vyšším věku mlčí: toxický stud a snaha udržet zdání zdravé rodiny.

Toxický stud je naopak spojen s prožitky vlastní bezcennosti, bezmoci, ztráty lidské hodnoty. Ztráta pozitivního sebehodnocení vyvolává potřebu patřit někomu, pocit závislosti a potlačování vlastních citů. Stud je svázán s narušeným sebevědomím a destrukci respektu k sobě samému. U obětí vede k prožívání pocitů viny za to, že k týrání vůbec dochází.

Současná generace seniorů raději mlčky strádá, protože se cítí zodpovědná za ochranu rodiny. Pro většinu obětí v pozdním věku představuje totiž otázka eventuálního oznámení obtížné rozhodování mezi vlastním bezpečím a zájmy milovaných osob. Rodiče se často cítí i nadále zodpovědní za chod celé rodiny, ale i za to, jak se chovají jejich děti jako dospělí jedinci. Ukončení vztahu s vlastními dospělými dětmi, které jim ubližují, nepředstavuje pro většinu seniorů reálnou možnost řešení. (Čírtková, 2020)

2.6 Cyklus domácího násilí

Domácí násilí není jednorázovým aktem, ale má svoji historii a cyklicky se opakují etapy (Úlehlová, 2009).

První projevy domácího násilí bývají nenápadné a můžeme říci, že většina obětí nedokáže přesně určit, co bylo tím prvním spouštěcím mechanismem a kdy vlastně násilí ve vztahu začalo. Tyto období bývají díky cyklické podobě označovány za „kruh domácího násilí“ nebo také „spirála násilí“.

Domácí násilí prochází třemi fázemi:

- Fáze vytváření napětí bezprostředně předchází období týrání; agresor bývá rozčilený, podrážděný; oběť se v této fázi snaží být úslušná, obviňuje sebe sama a snaží se tím, že vyhoví násilníkovi, vyhnout konfliktu.
- Období týrání, ve kterém agresor ztrácí kontrolu nad svým jednáním a dochází k propukání fyzického a psychického násilí; oběť se v této fázi cítí bezmocná, bojí se a vůči agresorovi cítí zlobu.
- Poslední fáze je někdy nazývána obdobím usmírování; agresor po období týrání cítí vinu, oběti se snaží omluvit a slibuje jí, že už se násilí nebude nikdy opakovat; oběť mu věří, má naději, že se vztah urovná a agresorovi odpouští.

Tyto jednotlivé fáze se pak vzájemně opakují. Jediné, co se mění, je intenzita týrání, která se zvětšuje, a poměr délky trvání jednotlivých fází. Většinou se zkracuje fáze usmiřování

a prodlužuje fáze týrání a vytváření napětí. (Fryšták, Střílková, 2009)

Podoba těchto fází se liší podle intenzity násilí, ke kterému dochází. K prvotnímu psychickému nátlaku se pak často různě dlouhé době přidává také násilí fyzické.

Cílem útoků proti lidské důstojnosti je sociálně izolovat ohroženou osobu a devalvovat její sebevědomí. Po určité době nestačí násilné osobě ovládat osobu ohroženou pomocí příkazů nebo urážek a začne používat násilí fyzické. Jak ale upozorňuje Bednářová et al. (2003), v některých vztazích se fyzické násilí neobjeví nikdy. V jiných vztazích ale naopak násilí eskaluje. Levová (2010) mluví o tzv. bodu zlomu, kterým je první opakovaný fyzický útok. Ohrožená osoba se již s fyzickým útokem setkala a nejedná se tedy o prvotní šok. Pokud v tuto chvíli ohrožená osoba nezareaguje, je pravděpodobné, že se násilí bude stupňovat. Výsledkem eskalace mohou být útoky proti životu, kdy jsou zranění ohrožené osoby natolik závažná, že jsou až život ohrožující (Kotková, 2014)

2.7 Aktéři domácího násilí

Za aktéry domácího násilí jsou považováni osoba ohrožená, osoba násilná. Násilí ale může být také namířeno přímo na děti, eventuálně i ony mohou být osobou násilnou.

Ohrožená osoba

Osoba ohrožená domácím násilím je každá osoba, která je vystavena násilí ze strany blízké osoby v domácím prostředí. Násilí může mít různé formy a stejně tak osobnost ohrožené osoby může být různá. Osobou ohroženou domácím násilím může být skutečně kdokoliv. Bez ohledu na pohlaví, ale také bez ohledu na společenské postavení, věk, finanční situaci nebo vzdělání (Bragg, 2003). Domácí násilí je jev objevující se průřezem společnosti. Stejně tak jako neexistuje jednotná příčina pro vznik domácího násilí, neexistuje ani jednotný profil osoby ohrožené domácím násilím. Stereotypní představa o osobě ohrožené je, že se jedná o slabou osobu. Ohrožené osoby mají často v důsledku domácího násilí snížené sebevědomí. Ohrožené osoby se obávají, že jim nikdo neuvěří nebo že se jim násilná osoba pomstí, až se dozví, že o situaci někoho informovaly.

Násilná osoba

Za násilnou osobu je považována každá osoba, která se dopouští domácího násilí na svých blízkých, ať už se jedná o jakoukoli formu násilí. Většina osob si pod označením násilná osoba představí muže, ale násilné bývají i ženy.

Základní dělení násilných osob podle míry jejich sociálního ukotvení provedli již v roce 1982 Sherman a Berk. Podle něj existují dva hlavní typy: násilník dvou tváří je agresorem pouze doma, ale pro okolí je konformní. Za zavřenými dveřmi domova může být schopen násilného chování. Naproti tomu sociálně problémový pachatel je agresivní i mimo domov.

Dítě může být násilnou osobou i vůči vlastním rodičům. Násilné dítě využívá své fyzické převahy i skutečnosti, že rodič nedokáže přestat milovat své vlastní dítě a dává mu nové a nové šance. Rodič má často tendenci dítě omlouvat a zlehčovat projevy domácího násilí. Pokud je násilí směřováno na oba rodiče, mohou rodiče společně hledat možná řešení a být si vzájemnou oporou. Často se ale děje, že si rodiče navzájem vyčítají chyby ve výchově. Ať už jsou násilnou osobou partner nebo dítě, není výjimkou, že širší rodina o této skutečnosti neví a nemůže tedy pomoci situaci zlepšit. Ohrožená osoba má často zákaz své příbuzné kontaktovat, ať už osobně nebo prostřednictvím telefonu, a je tak odříznutá od svých blízkých.

Zároveň je však pro ni velmi obtížné představit si, že by se se svým trápením svěřila komukoli jinému, i kdyby byl z rodiny. Ohrožená osoba prožívá pocity studu, viny a v neposlední řadě i strachu z případné reakce násilné osoby. (Kotková, 2014)

Typologie oběti a pachatele

Typologii pojmu oběť v širším slova smyslu můžeme rozdělit podle různých kritérií:

- Chování – z nevědomosti, neopatrnosti, provokující chování.
- Podle věku – děti, dospělí, staří lidé.
- Podle pohlaví – muži, ženy.
- Vzájemného vztahu – osoby cizí, známé, blízké.
- Životního stylu – rizikové povolání (Fryšták, Strílková, 2009)

Podle psychologického profilu členů Bílý kruh bezpečí následující typologii pachatele:

- Rozpadlý alkoholik.

- Stresovaný slaboch.
- Nepolepšitelný násilník či sociální sadista.
- Domácí násilník – pedant/bazírák.
- Normální násilník – oběť vlastního špatného dětství.

Námi zkoumanou kategorií obětí domácího násilí jsou senioři. Jedná se také o skrytou skupinu, která jen zřídka násilí zveřejní. Většinou se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti, což je pro seniory velmi bolestné a jen neradi o této skutečnosti mluví. Pro staré lidi je velmi těžké veřejně přiznat, že jsou obětí násilí ze strany svých nejbližších. V mnohých případech si ani neuvědomují, že jsou obětí nevhodného zacházení, proti kterému se mohou bránit. Navíc mají často pocit studu. Jednak se stydí za své děti, ale také za to, že selhali při jejich výchově. Velmi častým důvodem jsou i obavy ze stupňování agresivity.

Týrání seniorů obvykle začíná ztrátou respektu, pokračuje slovním vyhrožováním a zanedbáváním základní péče. Postupně je senior izolován, zamykán, aby nemohl komunikovat s okolím a případně se svěřit se svými problémy. Často dokonce nedostává léky, které potřebuje, je mu odpíráno jídlo i pití. Výjimkou není ani psychické vydírání, zneužívání peněz či majetku a mnohdy i fyzické napadání. Všem těmto projevům se starý člověk jen těžko brání.

S přibývajícím věkem ubývají nejen fyzické síly, ale i sociální kontakty a přátelé. Staří lidé z obavy ze samoty často uvítají společné bydlení se svými dětmi a vnoučaty. Dříve či později začne docházet ke konfliktům. Rozdílný pohled na výchovu vnoučat, dělení domácích prací. Senior začíná mít obavu, že je dětem na obtíž. Konfliktů přibývá a v rodině stoupá napětí. Projevy domácího násilí mohou být vyvrcholením dlouhodobých špatných vztahů mezi rodiči a dětmi. Může se objevit zcela nečekaně jako reakce na onemocnění seniora, který vyžaduje dlouhodobou péči jiné osoby. V takovém případě dochází ke změně pozice. Z osoby nezávislé a samostatné se stává osoba nesamostatná a závislá, zcela odkázaná na pomoc druhých. Takzvané „odložení“ seniora do domova důchodců je mnohdy záchranou před utrpením domácího násilí, kterému je ve své vlastní rodině starý člověk vystaven.

Pachatelem domácího násilí může být prakticky kdokoliv, kdo žije ve společné domácnosti s jinou osobou. Pocházejí z různých sociálních vrstev, dosáhli různého stupně vzdělání, vyznávají různá náboženství. Jediné, co je pro většinu násilníků společné, je tzv. „dvojí tvář“. Navenek se jeví jako milí, sympatičtí lidé s vysokým sebevědomím. V soukromí jim

chybí tolerance a empatie. Většinou mají naopak sebevědomí velmi nízké. Násilnické chování není spojeno s duševní poruchou, ale především s pocitem, že mohou.

Společnou charakteristikou je skutečnost, že za své chování necítí odpovědnost, zlehčují a podceňují násilí, často obviňují oběti za násilí, kterého se sami dopouštějí. (Čech, Podhorská a kol., 2011)

2.8 Následky domácího násilí

Pokud se vychází z předpokladu, že rodina je jedinečný systém, v rámci, kterého fungují vzájemné interakce a vazby, potom jakákoli změna jedince podnítl změnu i u ostatních členů rodiny. Zautomatizované vzorce chování, i když jsou patologické, není možné bez vědomé snahy změnit. Pokud se tedy o změnu snaží pouze ohrožená osoba, ale osoba násilná není schopná změnu akceptovat, bývají takové pokusy neúspěšné a pro ohroženou osobu značně frustrující. Stejný princip ale platí i v případě, kdy se o změnu chování snaží osoba násilná. V praxi to pak může vypadat tak, že ohrožená osoba je natolik navyklá na násilné chování, že ho může do jisté míry i sama podnítl. (Kotková, 2014)

Malá síť kontaktů v seniorském věku může být ovšem jednou z okolností, která nahrává špatnému zacházení se seniory v rodině. Osamělost může být rizikovým faktorem, který předchází anebo usnadňuje týrání. Senioři s nedostatečným sociálním zázemím představují dostupnější oběti. Sociální opora v přátelích či sousedech může přinášet týraným seniorům různé benefity. Odpoutají svou pozornost alespoň krátkodobě od problémů, můžou dodávat určité rady, jak zvládat anebo řešit situaci. V reálu je ovšem pozitivní vliv sociální podpory spíše okrajovou záležitostí, neboť senioři pomoc vyhledávají jen zřídka. Drtivá většina obětí týrání v pozdních etapách života mlčí a nesvěřuje se přátelům ani příslušníkům ze širšího okruhu rodiny, ale ani profesionálním pomáhajícím institucím. Obecně se předpokládá, že 55 % deliktů, které se odehrávají mezi blízkými osobami, zůstává neodhaleno.

Z různých objektivních důvodů nemá oběť šanci odejít, odstěhovat se, či jinak se odstříhnout od pachatele. Anebo jim v řešení situace brání subjektivní důvody; stydí se, že své potomky špatně vychovali. Podle současného stavu poznání existují dva dominantní důvody, proč oběti týrání ve vyšším věku mlčí; toxický stud a snaha udržet zdání zdravé rodiny.

Toxický stud je naopak spojen s prožitky vlastní bezcennosti, bezmoci, ztráty lidské hodnoty. Ztráta pozitivního sebehodnocení vyvolává potřebu patřit někomu, pocit závislosti

a potlačování vlastních citů. Stud je svázán s narušeným sebevědomím a destrukci respektu k sobě samému. U obětí vede k prožívání pocitů viny za to, že k týrání vůbec dochází.

Současná generace seniorů raději mlčky strádá, protože se cítí zodpovědná za ochranu rodiny. Pro většinu obětí v pozdním věku představuje totiž otázka eventuálního oznámení obtížné rozhodování mezi vlastním bezpečím a zájmy milovaných osob. Rodiče se často cítí i nadále zodpovědní za chod celé rodiny, ale i zato, jak se chovají jejich děti jako dospělí jedinci. Ukončení vztahu s vlastními dospělými dětmi, které jim ubližují, nepředstavuje pro většinu seniorů reálnou možnost řešení (Čírtková, 2020)

3 PRÁVO V DOMÁCÍM NÁSILÍ

V této kapitole věnujeme pozornost právním normám upravující nebo dotýkající se problematiky domácího násilí. Vycházíme z občanskoprávní ochrany, kterou je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dalším právním aktem, kterým je zákon na ochranu před domácím násilím (zákon č. 135/2006 Sb. v platném znění) se zaměříme v jednotlivých kapitolách na tři pilíře ochrany: Policie ČR, intervenční centra a soud. Součástí tohoto celku je pojednání a osvětlení kdy se jedná o přešůpek a zdali se již nejedná o trestný čin. Intervenční centra jsou popsána samostatně v kapitole 4.1.

3.1 POLICIE ČR

Dne 14. března 2006 schválil český parlament zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon, účinný od 1. ledna 2007, obsahuje prakticky jen paragrafy, kterými se mění jiné zákony: zákon o Policii České republiky, občanský soudní řád, trestní zákon a zákony o sociálním zabezpečení. Podle nového zákona může Policie ČR (obecní policie nikoliv) od roku 2007 vykázat podezřelého na deset dnů ze společného obydlí, který obývá společně s ohroženou osobou, a zakázat tam podezřelému vstup.

Zákon jednoznačně vymezil postoj státu ve formě institutu vykázání a dává najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před ochranou vlastnických či užívacích práv.

O vykázání ze společného obydlí i o zákazu vstupu se rozhoduje bez souhlasu ohrožené osoby, a že dobu vykázání nelze zkrátit, a to ani se souhlasem ohrožené osoby. Délka deseti dnů byla zvolena v souvislosti se zkušenostmi z uplatňování rakouské právní úpravy, která nejprve stanovila lhůtu sedmidenní a posléze ji prodloužila na desetidenní. Důvodem byla skutečnost, že během sedmi dnů, tedy pěti dnů pracovních, nebyla ohrožená osoba schopna uvědomit si svou situaci, navázat vztah s intervenčním centrem a zároveň zahájit případné právní kroky, kterými by se obrátila na soud se žádostí o prodloužení takové lhůty. Policie ČR je oprávněna po vyhodnocení situace použít institut „Vykázání“ v souladu s ustanoveními § 44-47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění. Vykázání je postaveno v zákoně tak, že pokud lze na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu či domu společně obývaného

s útokem ohroženým jedincem, jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat dokonce i v její nepřítomnosti.

V praxi policista nejprve vyhodnotí přítomnost znaků domácího násilí. K tomu použije informace získané od oznamovatele, ohrožené osoby a ostatních osob. Dále zkoumá aktuální situaci na místě, tj. intenzitu útoku, jeho průběh.

V případě, že násilný jedinec s vykázáním nesouhlasí, může proti němu na místě podat námitky, které policista uvede do potvrzení o vykázání, nebo může námitky podat do tří dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání. Policie je také povinna provést nejméně jednou kontrolu dodržování povinností násilné osoby vyplývajících z vykázání, a to do třech dnů od vykázání. Další neméně důležitou povinností policie je zaslání úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru, místně příslušnému soudu, jenž je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu, a pokud žije ve společné domácnosti.

3.2 Soud

Dalším průlomovým institutem na ochranu před domácím násilím je speciální typ předběžného opatření nařízeného soudem podle § 76b zákona č. 99/1963., občanský soudní řád v platném znění. Jeho cílem je zajistit ochranu ohrožené osoby a ochranu společného obydlí, kde docházelo k incidentům domácího násilí. Pokud návrh na vydání předběžného opatření podá osoba ohrožená domácím násilím v době desetidenního policejního vykázání, prodlužuje se toto policejní vykázání do doby, než soud rozhodne o návrhu. Návrh na vydání předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu může návrhověl podat i bez předchozího policejního vykázání. Soud je povinen o návrhu na vydání předběžného opatření rozhodnout do 48 hodin od jeho podání.

3.3 Přestupek

Pokud jednání násilné osoby nedosahuje intenzity trestného činu, může být policií vyhodnoceno jako přestupek podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění. Nejčastěji jsou to přestupky proti občanskému soužití, jehož se dopustí ten, kdo:

- jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch;
- jinému z nedbalosti ublíží na zdraví;

- úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním.

Samotné vyhodnocení incidentů domácího násilí Policií ČR jako přestupky může sloužit jako důkaz při podávání návrhu na vydání předběžného opatření k soudu podle § 76 občanského správního řádu při podání návrhu ve věci samé, popř. jako důkaz v trestním řízení.

3.4 Trestný čin

Vzhledem k široké škále trestných činů, které mohou v domácnosti vznikat, je nutné neopomenout trestně právní ochranu před domácím násilím a tím je trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Pokud jednání násilné osoby dosáhne intenzity trestného činu, zahájí orgány činné v trestním řízení vyšetřování pro spáchání některého z trestných činů vymezených v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. Nejčastěji to bývají:

- trestné činy těžké ublížení na zdraví (§ 145), kde hrozí v základním rozmezí trest odnětí svobody na tři až deset let;
- ublížení na zdraví (§ 146) se sankcí odnětí svobody na šest měsíců až tři roky;
- omezování osobní svobody (§ 171) s trestem odnětí svobody až na dva roky;
- vydírání (§ 176), trest odnětí svobody na šest měsíců až čtyři roky nebo peněžitý trest;

Zvláštní úpravu domácího násilí najdeme v § 199 trestního zákoníku, kde je vymezena skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. (Ševčík, Špatenková, 2011)

4 POMOC OSOBÁM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM

Tato kapitola představuje organizace pomáhající obětem domácího násilí. Ohrožená osoba se především musí přestat stydět, vinit se a získat zpět sebedůvěru a sílu k tomu, aby vyhledala pomoc. A také, aby své rozhodnutí dokázala uskutečnit. K těmto krokům nám můžou napomoci zainteresované složky, jako jsou intervenční centra, azylové domy, církev a neziskové organizace. Také neopomeneme zmínit základní prevenci před domácím násilím.

4.1 Intervenční centra

Poskytují všestrannou pomoc osobám ohroženým domácím násilím, zejména v období po policejním vykázání (na základě informování policíí do 24 hodin). Jde především o kontaktování ohrožených osob a nabídnutí pomoci, a to nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o policejním vykázání intervenčnímu centru.

Pomoc spočívá zejména v psychologické podpoře a poskytnutí informací, ale také v dotazování ohrožených osob,

- zda porozuměli informacím policie,
- zda mají zajištěnu dostatečnou ochranu a bezpečí,
- v poradenské činnosti a koordinování dalších služeb ve věci ochrany před domácím násilím.

Intervenční centra sama poskytují služby:

- ambulantní či terénní (právní, sociální, psychologické)
 - sociálně terapeutické činnosti,
 - pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí;
- pobytové (krizové lůžko)
 - poskytnutí ubytování,
 - poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy.

V obecné rovině lze říci, že intervenční centra pracují na základě několika principů, mezi které patří:

- diskrétnost a mnohdy i anonymita, např. prostřednictvím chatu, důvěra,
- dostupnost,
- individuální přístup,
- interdisciplinární přístup.

Intervenční centra se zaměřují na oběti domácího násilí, a to zpravidla tzv. pod jednou střechou. (Králičková, Žatecká a kol., 2011)

Od 1. ledna 2007 na úrovni krajů byly zřízeny intervenční centra, která mají klíčovou roli v systému řešení domácího násilí. Jejich úkolem je poskytnout fundovanou sociální, psychologickou a právní pomoc konkrétním osobám, které jsou ohroženy domácím násilím.

Kromě toho intervenční centra plní i informační a koordinační (a metodické) úkoly ve vztazích mezi správními orgány, zdravotnickými zařízeními, policií a soudy.

Ačkoliv jsou intervenční centra součástí systému, který počíná intervencí státu policejním vykázáním násilníka (policie předává příslušné údaje intervenčnímu centru), může se ohrožená osoba i kdokoli jiný obrátit na intervenční centrum se žádostí o pomoc. V rámci Zlínského kraje se centrum nachází na adresním místě U Náhonu 5208, Zlín, tel. 577 018 265, www.poradnazl.cz.

První kontakt centra s osobou ohroženou domácím násilím po policejním vykázání probíhá většinou telefonicky. Pracovník vysvětlí ohrožené osobě zákonný postup, seznámí ji se všemi podmínkami poskytování služby a nabídne jí využití služeb i centra. Zároveň se pracovník intervenčního centra a osoba ohrožená domácím násilím dohodnou na termínu osobní návštěvy na pracovišti daného centra. Jestliže není možné z různých důvodů kontaktovat potenciálního uživatele služby telefonicky, je mu zaslána písemná nabídka služeb intervenčního centra.

Služby pro tzv. nízkoprahové klienty

Služby intervenčního centra jsou kromě osob ohrožených domácím násilím po policejním vykázání poskytovány podle zákona o sociálních službách osobám, které se cítí být domácím násilím také ohroženy, ale nevyhledaly pomoc policie, nebo ji vyhledaly a policie v dané situaci neprovedla vykázání, popř. přijala jiné opatření a předala kontakt na intervenční centrum. Pracoviště intervenčního centra si tyto osoby také případně mohla vyhledat

z vlastní iniciativy. V těchto případech nízkoprahových klientů může být první kontakt uskutečněn rovněž e-mailem nebo přímo osobní návštěvou centra.

Služby pro tzv. zachránce

Týkají se osob konfrontovaných s případy domácího násilí ve svém blízkém okolí, např. v rodině, v zaměstnání, v různých komunitách, kteří se přicházejí do centra poradit a zorientovat. Žádají informace, podporu a praktické instrukce, jak mohou pomoci osobě ohrožené domácím násilím.

Povinností pracovníků intervenčního centra je také jednat v zájmu uživatelů tak, aby nedošlo k jejich závislosti na sociální službě, popř. ke zneužívání sociální služby. Naopak jde o aktivizaci a převzetí osobní odpovědnosti uživatelů za řešení svých problémů. Uživatelé služby jsou vedeni k tomu, aby byli sami schopni situaci vyřešit a aby využívali své přirozené sociální prostředí či veřejně dostupné služby. (Ševčík, Špatenková, 2011)

4.2 Azylové domy

Azylový dům je především bezpečné místo, kam se může např. týraná osoba uchýlit před násilím. Může se zde zotavit z následků násilí a začít se rozhodovat sama za sebe o tom, co chce dělat v budoucnosti. Pokud týraná osoba chce, dostane se jí rady, a s ní přijde i podpora. Azylové domy mohou být zřízeny nezávisle některou charitativní organizací.

Obsazenost azylových domů byla jedním z argumentů pro přijetí nové právní úpravy, aby ohrožené osoby nemusely v tolika případech z bytu či domu odcházet a vyhledávat azylové domy. Život ve společném domově může mít v takovém tíživém období své nevýhody. Podpora a přátelství mezi oběťmi domácího násilí, kteří zde žijí, však na druhou stranu mohou jim dodat sílu a vybavit je, aby mohly podniknout další kroky.

4.3 Církev

Církev je v podstatě seskupení lidí, a proto její reakce záleží na míře pochopení členů určité církve či náboženské obce. Mnohé společenství, pokud bude osloveno, proto oběti domácího násilí pomůže. Pomoc asi nebude tak organizovaná jako pomoc celostátních organizací, zato bude mít osobní charakter. Faráři a mnozí členové církve jsou zvyklí hovořit s lidmi v těžké osobní situaci a budou ochotni věnovat čas oběti, která si potřebuje promluvit o své situaci a získat podporu a přátelství.

4.4 Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí

V České republice poskytuje své služby celá řada neziskových organizací. V práci jsou uvedeny ty, které věnují pozornost zvláště seniorům.

ŽIVOT 90

Senior telefon 800 157 157 – bezplatná krizová telefonická pomoc s nonstop provozem pro seniory a jejich blízké sociálně-právní poradenství; psychologická poradna; poradna pro seniory ohrožené násilím aj. (<http://www.zivot90.cz>)

Bílý kruh bezpečí

Nepřetržitá telefonická linka pro pomoc obětem domácího násilí, tel. 251 511 313, 116 006

www.donalinka.cz

Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí. Na lince 116 006 je nabízena okamžitá a nonstop dostupná pomoc. Volání je diskrétní a zdarma. Telefonní číslo volající osoby konzultanti nevidí. Volat je možné i v případě, že se hledá pomoc pro ostatní známé, kolegy nebo sousedy.

www.bkb.cz

Okamžitá pomoc, jsou zde poskytnuty praktické rady a konkrétní informace ke k dané situaci, telefonní nonstop linka Bílého kruhu bezpečí na čísle 257 317 110

www.domacinasili.cz

ACORUS, z. ú.

Poskytuje osobám ohroženým domácím násilím komplexní odbornou pomoc směřující k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí. Non stop telefonní linka pomoci 283 892 772

Pomoc je poskytována prostřednictvím azylového domu, krizové pomoci, odborného sociálního poradenství a poskytování právních informací. (Conwayová, 2007)

4.5 Základní prevence domácího násilí

Od raného dětství pěstovat v každém jedinci zdravé sebevědomí, příkladem, výchovou v rodině a v institucionálních zařízeních. Být zodpovědný za své chování, samostatnost a toleranci k jinakosti ostatních osob.

Prostřednictvím médií obecně odsuzovat násilí v soukromí. Propagovat místa pomoci pro ohrožené osoby včetně apelu na včasný první kontakt, nejpozději při prvním fyzickém útoku.

Popularizovat a rozšiřovat antiagresivní terapeutické programy. Rozvíjet sociálně právní opatření spolu se zákonem na ochranu před domácím násilím. (Vitoušová, Vedra, 2009)

Cílem primární prevence není zabránit jednotlivcům páchat násilné trestné činy; primární prevence má za cíl snížit riziko tohoto chování v celé populaci. Výsledkem primární prevence by mělo být celkové snížení tohoto jevu.

Primární prevence: zaměřená na společnost zahrnuje systém trestního i občanského práva, sociální normy podporující genderovou rovnost, školství (programy řešení konfliktů a vztahových dovedností), oblast kultury a umění, technologie a masová média, vliv na politickou scénu, screening potenciálních obětí a pachatelů, komunitní a zdravotnické programy, neziskové organizace, svépomocné skupiny.

Primární prevenci nemohou vést jen neziskové organizace, ale musí ji zahájit politická reprezentace, která dá zakázku, na základě, které se začnou připravovat legislativní opatření, měnit osnovy škol s cílem posílit postavení seniorů ve společnosti, posílit úctu a váhu seniorů.

Důležité je prohloubit větší informovanost společnosti o problémech seniorů, zlepšení jejich obrazu. Seniori jsou mnohdy populací vnímání jako chudí, bezbranní, nemocní a odkázaní na pomoc státu nebo hloupí a důvěřiví. Zlepšení mediálního obrazu seniorů.

Podpora rodiny, komunikace s blízkými a v rodině, chybějící respekt k seniorům, úcta a důstojnost, a to nejen v domácím prostředí, ale i v ústavních zařízeních.

Zaměřit se na výchovu v rodinách – normy, hodnoty, morálka, také ve školách-úměrně věku, „poutavě“ děti zapojit do problematiky seniorů konkrétními příklady, odsouzením špatného, oceněním dobrého. Zároveň podporovat rodinné vztahy a prohlubovat mezigenerační aktivity.

Podporovat aktivní zapojení seniorů do společnosti i do komunity formou dobrovolnictví zajištěné seniory – podpora „aktivního stáří.“ Zároveň je vhodné podporovat seniory v zapojení do politického i společenského života.

Větší angažovanost obecních/městských úřadů – které pořádají besedy pro seniory, kde prohlubují informovanost seniorů o jevu domácího násilí a syndromu EAN.

V případech týraných seniorů (či jakékoli oběti trestného činu v seniorském věku) využívat ze strany státu maximální možnou hranici potrestání pachatele a o těchto případech informovat veřejnost. To také spadá do dalších forem prevencí (např. terciární – potrestání pachatele), ale z hlediska působení na společnost to může více přiblížit problematiku seniorů a odsoudit v očích veřejnosti chování pachatele, upozornit na problematiku týraných seniorů.

U případu týrání seniorů je důležité o problému hovořit, zveřejňovat takové případy, ke kterým může docházet v rodině či v zařízení. Pokud se o takové situaci dozví vedení zařízení, mít trpělivost a úctu k seniorům a nesnažit se to „přecházet“. Pachatelé mohou být placení příslušníci, někdo z rodiny, či zaměstnanci – proto jsou vhodné různé besedy, školení, větší informovanost. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. MVČR: ©2018 [cit.3.3.2023].

Dostupné z:http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/prehled_problemu.pdf

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra převzal v roce 2008 problematiku domácího násilí, zejména v souvislosti s koordinací činnosti Meziresortního výboru pro řešení případů domácího násilí, jehož členy jsou zástupci státního i nestátního sektoru. Hlavními prioritami jsou:

- průběžné sledování a sjednocování aplikační praxe policie, intervenčních center a postupy interdisciplinárních týmů v potírání domácího násilí, posílení interdisciplinární spolupráce.
- Podpora akreditace terapeutických programů pro násilné osoby a uvolnění finančních prostředků na jejich realizaci, zavedení celorepublikové sítě specializovaných pracovišť, které se budou věnovat systematické práci s násilnou osobou.
- Podpora vytváření specializovaných týmů pro případy domácího násilí v rámci Policie České republiky.

Projekt Úřadu vlády ČR na zlepšení prevence domácího a sexuálního násilí vyhrál 1. cenu SDG 2022 v kategorii Diverzita, rovnost a inkluze. Projekt se zaměřuje na zlepšení prevence domácího a sexuálního násilí mezi mladými. Projekt také usiluje o zvýšení schopnosti policie, orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dalších profesí pracovat citlivě s oběťmi domácího a sexuálního násilí. Dalším pilířem je školení k animovanému a edukativnímu filmu Zuřivec (www.zurivec.cz), který získal řadu mezinárodních ocenění a je možné ho využít v prevenci domácího násilí u dětí, ale rovněž v terapiích pro všechny, kteří byli

vystaveni násilí nebo se ho sami dopouští. Do projektu patří i druhé vydání knihy „Násilí je možné zastavit“ zaměřené na psychologii násilí.

Dalším důležitým pilířem je také školení pro policii, aby její příslušníci byli schopni lépe obětem domácího a sexuálního násilí pomoci a také měli lepší schopnosti vyšetřovat případy. Úřad vlády ČR [online]. ÚVČR: ©2022 [cit.3.3.2023].

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/evropa-zitrka-jak-vyuzit-soucasne-vyzvy-k-podpore-rovnosti-zen-a-muzu-199598/>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Praktická část bakalářské práce se věnuje výzkumnému šetření zaměřenému na zjištění povědomí seniorů o domácím násilí. Z tohoto důvodu si v této kapitole stanovíme nejen výzkumné cíle, ale i výzkumné otázky. Dále se zde budeme zabývat vybraným vzorkem respondentů/seniorů, který představují muži a ženy všech věkových kategorií. Popíšeme jejich demografické údaje, ale i jejich místa setkávání. Na tento blok navazuje metodologie výzkumného šetření. Pro práci byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu, a to prostřednictvím dotazníku. V další části kapitoly jsou vysvětlovány jednotlivé druhy položek v dotazníku a následně je prováděna interpretace výsledků dotazníkového šetření.

5.1 Výzkumný problém

Východiskem ke stanovení výzkumného problému bylo získat co nejvíce dat o úrovni povědomí seniorů o problematice domácího násilí. Na základě tohoto je výzkumný problém formulován na zjištění, jaké je skutečná úroveň povědomí vybraného vzorku respondentů seniorů ve věkových kategoriích 60-74 let, 75–89 let, 90 let a více. Jako prvotní je vymezení měřitelných identifikátorů, mezi které patří již zmíněné věkové kategorie.

5.2 Stanovení výzkumných cílů a otázek

V návaznosti na téma bakalářské práce byl stanoven hlavní cíl výzkumu „Zjistit úroveň povědomí seniorů o domácím násilí. Jako dílčí výzkumné cíle byly stanoveny tyto:

1. Zjistit, zda ovlivňuje pohlaví a věkové kategorie seniorů pohled na domácí násilí.
2. Zjistit, zdroje informovanosti a způsoby prevence domácího násilí, které znají senioři.

Současně s prováděným výzkumem byla rovněž položena hlavní výzkumná otázka „Jaká je úroveň povědomí seniorů o domácím násilí? Pro komplexnější zodpovězení výzkumného cíle byly stanoveny ještě tyto dvě dílčí otázky:

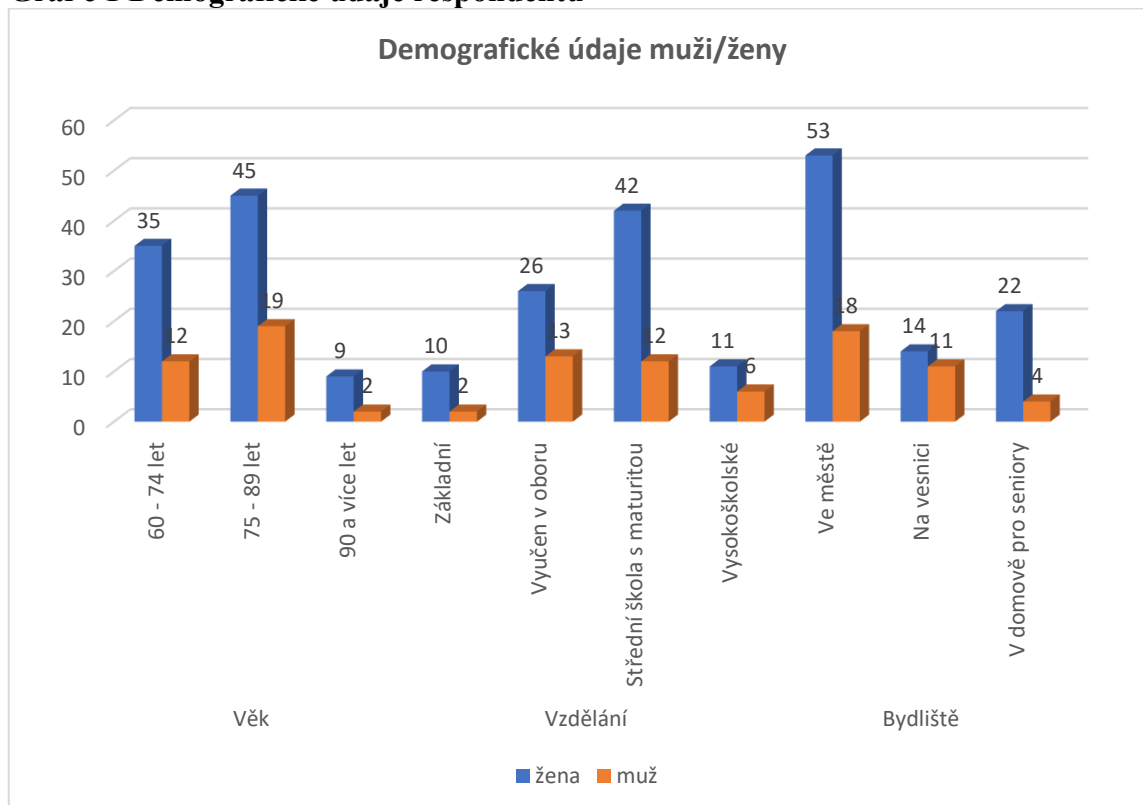
1. Jakým způsobem ovlivňuje pohlaví a věkové kategorie seniorů pohled na domácí násilí?
2. Jaké jsou zdroje informovanosti a jaké způsoby prevence domácího násilí znají senioři?

5.3 Výzkumný soubor

V bakalářské práci se zaměřením na povědomí seniorů o domácím násilí byly pro výzkumné šetření vybrány věkové kategorie řazené podle Světové zdravotnické organizace (WHO), která dělí stáří na tři období: 60-74 let, 75–89 let, 90 let a více. Respondenti byli osloveni v kontaktních místech pro setkávání seniorů. Takovými místy jsou senior pointy, kluby seniorů. Dotazováni byli také pracující senioři ve vybrané obchodní společnosti. Do výzkumu byly zařazeny i dva domovy pro seniory, k dosažení širšího spektra odpovědí. Záměrem bylo získat přibližně stejného počtu mužů a žen. Stejně tak bylo snahou o rovnost identifikátorů město – vesnice.

Vyhodnocením a sečtením vyplněných dotazníků jsme získali demografické údaje respondentů, které jsou uvedeny v Grafu č. 1. V rámci výzkumného šetření se nepodařilo zajistit data shodného počtu mužů a žen. Tento nerovnoměrný stav byl způsoben jednak neochotou mužů zapojit se do výzkumu, ale i nízkou návštěvností mužů v kontaktních centrech setkávání seniorů. Rovněž se nepodařilo docílit shodného počtu respondentů v poměru vesnice-město. Vstupní data tvořilo 122 respondentů.

Graf č 1 Demografické údaje respondentů

5.4 Předvýzkum dotazníkového šetření

Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu. Jako vodítko k dosažení výsledků se opíráme o publikaci od Chrásky (2016).

S ohledem k věku dotazovaných osob byl proveden předvýzkum s cílem zjistit srozumitelnost jednotlivých položek a variant odpovědí. Za tímto účelem bylo osloveno 30 respondentů. Z tohoto počtu bylo deset nejprve osloveno prostřednictvím telefonu s vysvětlením prováděného výzkumu a následně byl zaslán e-mail, jehož přílohou byl dotazník. Dalších deset bylo osloveno osobně v jednom kontaktním místě pro seniory. Senioři ochotně vyplnili dotazníky, které byly poté vybrány zpět. U poslední skupiny deseti respondentů bylo využita možnost předání dotazníku prostřednictvím zaměstnance domova pro seniory. Ten po dohodě požádal seniory o jejich vyplnění. Jelikož návratnost dotazníků u první a třetí skupiny respondentů představovala celkem 5 dotazníků, z toho vyplývá, že do předvýzkumu se zapojila polovina oslovených respondentů.

Provedený předvýzkum potvrdil, že byla vhodně zvolená metoda výzkumu. Respondenti reagovali na kladené položky adekvátně k věku a pohlaví. Z předvýzkumu vyšel závěr, že u položek č.11 – Která osoba podle vás může být ohroženou osobou domácím násilím? Možnosti odpovědi: žena/muž; senior; dítě; osoba se zdravotním postižením; č. 12 – Co se podle vás skrývá pod pojmem domácí násilí? Možnosti odpovědi: fyzické násilí; psychické násilí; ekonomické násilí; vlastní odpověď a č. 14–V rámci prevence domácího násilí páchaných na seniorech byste přivítal/a více? Možnosti odpovědi: pořadů ve veřejnoprávní TV a rozhlasu; besedy s odborníky na tuto problematiku; informační letáky; jiné uveďte byla. předpokládána jedna odpověď, respondenti odpovídali více variantami. Proto byl u otázek rozšířen text s možnostmi vícero odpovědí. Rovněž bylo potvrzeno, že pro získání potřebných informací je nutné provést dotazníkové šetření přímo na místě jejich setkávání či působení a provést s nimi úvodní rozhovor. Z výsledků odpovědí bylo patrné, že respondenti chtějí odpovídat na pokládané položky a nemají zábrany.

5.5 Výzkumný nástroj

Sběr dat probíhal prostřednictvím dotazníku v období od prosince 2022 do února 2023. Dotazník obsahuje celkem 20 položek. Vzor dotazníku je uveden v Příloze č. P I. Z uvedeného počtu jsou čtyři kontaktní (položky č. 17,18,19,20), zjišťující základní demografické údaje o respondentovi. V 11 položkách se respondentovi překládá možnost

více odpovědí než dvě. U pěti položek je respondentovi nabídnuta vlastní odpověď pro případ, že mu nevyhovuje žádná z nabízených možností.

Pro ověření věrohodnosti zjišťovaných údajů byly použity kontrolní položky 1 a 3. V rámci vyhodnocení zkoumaného problému nebyl zjištěn rozpor, proto je dotazník považován za věrohodný.

K výzkumné otázce zkoumající úroveň povědomí seniorů o domácím násilí se vztahují položky č. 1,3,12,13. Položky 9,10,11,15,16,17,18,19,20, odpovídají, jakým způsobem ovlivňuje pohlaví a věk pohled na domácí násilí.

K výzkumné otázce zkoumající zdroje informovanosti a způsoby prevence domácího násilí se vztahují položky č. 2,4,5,6,7,8,14.

Dotazníkové šetření bylo prováděno nejvhodnější formou, a to osobním předáním dotazníků respondentům, jeho bezprostředním vyplněním a vrácením zpět. I když byla zajištěna 100 % návratnost dotazníků, došlo i na takové případy, že ne všechny otázky byly vyplněny. Tyto dotazníky byly z výzkumu vyřazeny. V jednom domově pro seniory nebylo možné provést šetření osobně z důvodu omezených provozních podmínek, proto bylo využito ochoty sociální pracovnice, která zajistila sběr dat. Šetření v druhém domově pro seniory byl proveden sběr dat opět za osobní účasti. I v těchto zařízeních se v několika případech opakoval nedostatek ve správném vyplnění nabízených položek dotazníku.

Z celkového počtu 150 rozdaných dotazníků bylo zařazeno do výzkumu 122 platných, tj. 81 % z celkového počtu rozdaných. Dále 19 % (28) dotazníků bylo vyřazeno z důvodu neúplnosti a chybovosti.

Kvantitativní data byla zpracována pomocí aplikace MS Excel a aplikace MS Word.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole jsou získané údaje vyhodnoceny dle jednotlivých položek dotazníku. Kvantitativní data byla zpracována pomocí Microsoft Office Excel 2016. Získaná data jsou znázorněna pomocí grafů a doplněna slovním komentářem.

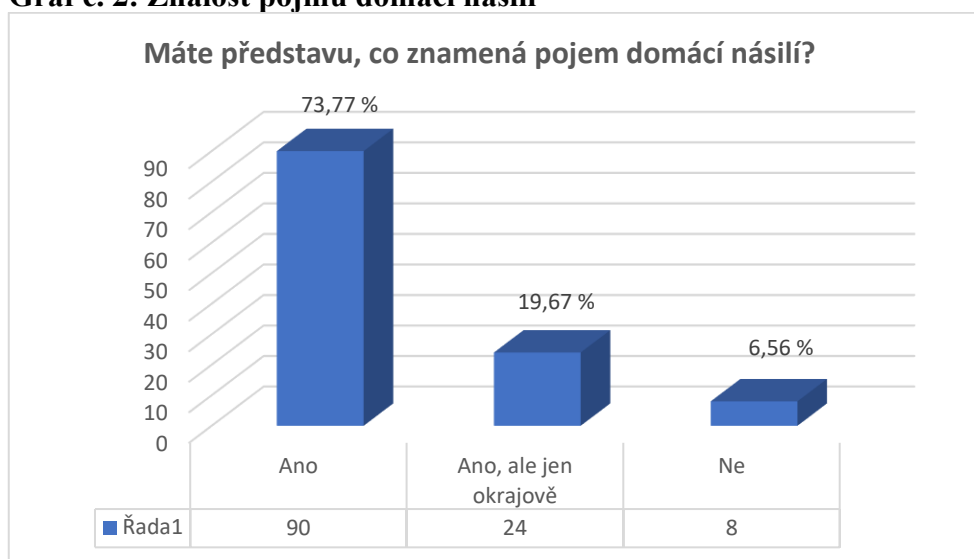
Položka č. 1

Máte představu, co znamená pojem domácí násilí?

Podnětem ke zvolení úvodní otázky je zjištění, zda senioři skutečně znají termín domácí násilí a zda se s tímto pojmem v běžném životě setkávají. Ze získaných dat vyplynulo, že z celkového počtu 122 respondentů odpovědělo 90 „ano“, tj. 73,77 %. Odpověď „ano, ale jen okrajově“ označilo 24 respondentů, tj. 19,67 %. U osmi respondentů byla odpověď „ne“, tj. 6,56 %. Vycházíme-li ze zjištěných dat, téměř všichni respondenti znají pojem domácí násilí.

V Grafu č. 2 jsou znázorněny výsledky šetření k výše uvedené otázce č.1.

Graf č. 2: Znalost pojmu domácí násilí

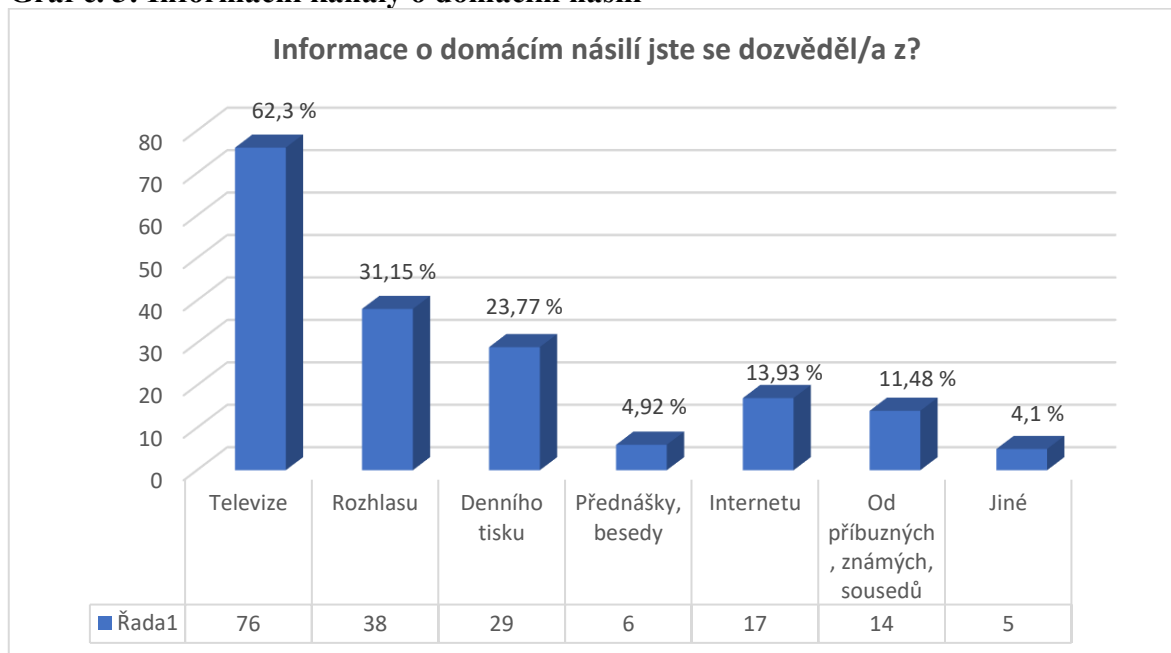
Položka č. 2

Informace o domácím násilí jste se dozvěděl/a z?

Cílem této otázky je zjistit informační kanály, prostřednictvím kterých senioři získávají zprávy o domácím násilí. Otázka umožnila respondentům vybrat si odpověď z více možností. Vzhledem k tomu bereme jako výzkumný identifikátor jejich odpovědi, nikoliv samotné respondenty. Z výzkumu vyplynulo, že je televize nejčastěji používané masmédiem. Tuto volbu zvolilo 76 odpovědí, tj. 62,3 %. Za ní s počtem 38 odpovědí,

tj. 31,15 %, respondenti uvedli rozhlas. Dále pak následují denní tisk s 29 odpověďmi, tj. 23,77 %, internet 17 odpovědí, tj. 13,93 %, 14 odpovědí, tj. 11,48 %, kdy informace senioři získávají od příbuzných známých nebo sousedů, šest, tj. 4,92 % odpovědí z přednášek nebo besed. U pěti odpovědí, tj. 4,1 % respondenti uvedli jinou možnost získávání informací o domácím násilí. Ve dvou případech uvedli ze života, v jednom případě v rámci studia na Univerzitě Palackého v Olomouci, 1x v zaměstnání a 1x v domově pro seniory. Z otevřené otázky vychází poznatek, že téma domácího násilí proniká na vysoké školy i k zaměstnavatelům. Graf č. 3 rekapituluje informační kanály prostřednictvím, kterých senioři získávají zprávy o domácím násilí.

Graf č. 3: Informační kanály o domácím násilí

Položka č. 3

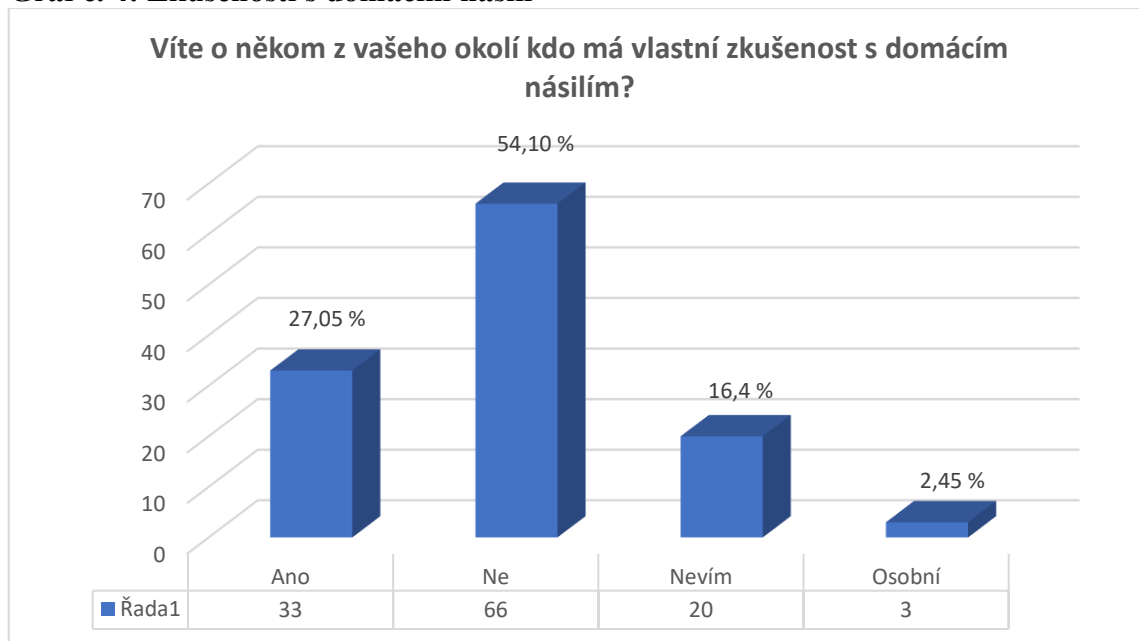
Víte o někom z vašeho okolí, kdo má vlastní zkušenost s domácím násilím?

Tato otázka navazuje na otázku č. 1. v rámci 1. výzkumné otázky. Dotaz je směřován na zjištění osoby, která má vlastní zkušenost s domácím násilím. Také ovšem můžeme předpokládat, že respondent se jakoby „skryje“ za osobu z okolí a odpoví ze své osobní zkušenosti. Z průzkumu je až zarážející, že 33 respondentů, tj. 27,05 % odpovědělo „ano“. Další 3, tj. 2,45 % uvedli vlastní zkušenost.

Dalších 66 respondentů, tj. 54,10 % uvedlo odpověď „ne“ a zbylých 20 respondentů, tj. 16,4 % neví. Graf č. 4 poukazuje na alarmující zjištění o zkušenostech s domácím násilím.

Téměř 1/3 z dotazovaných osob má osobní zkušenost nebo se v jeho blízkosti domácí násilí odehrává nebo se může násilí týkat jeho samotného, ale bojí se a nechce skutečnost přiznat.

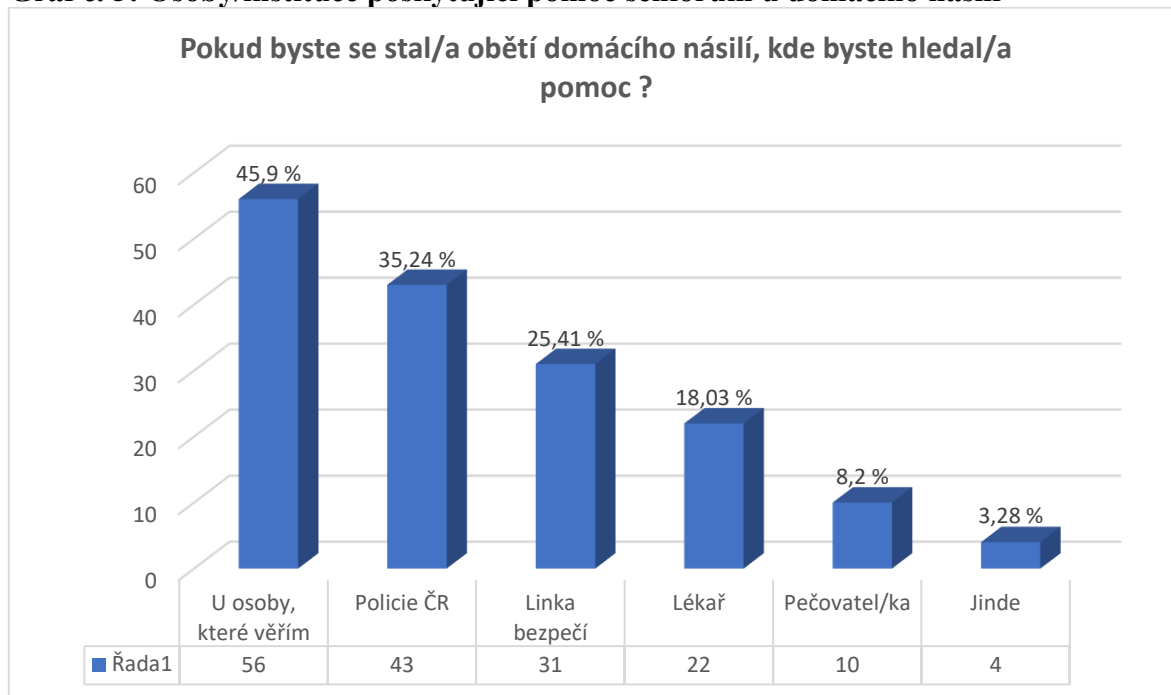
Graf č. 4: Zkušenosti s domácím násilím

Položka č. 4

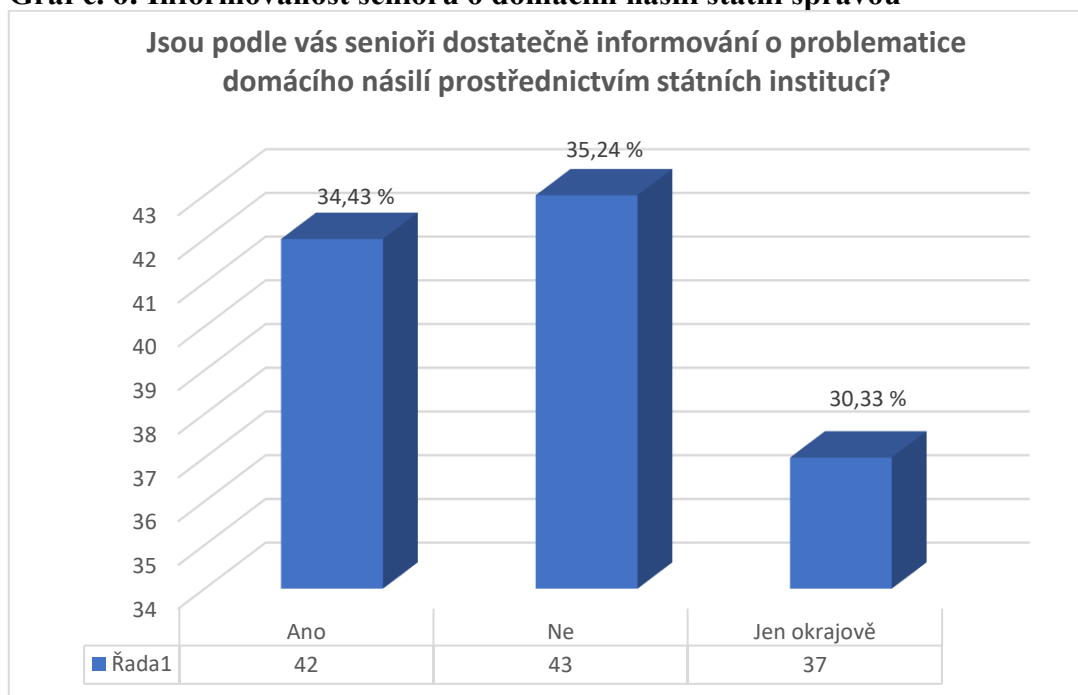
Pokud byste se stal/a obětí domácího násilí, kde byste hledal/a pomoc?

Otázka má za cíl zmapovat reakci respondentů, kde by hledali pomoc v případě, že by se stali obětmi domácího násilí. Jaká instituce je z jejich pohledu důvěryhodná. Jde o otevřenou položku s možností vlastní odpovědi. Výzkum ukázal, že by 56 seniorů (tj. 45,9 %) hledalo pomoc u osoby, které věří, 43 (tj. 35,24 %) u Policie ČR, 31 (tj. 25,41 %) by zvolilo pomoc prostřednictvím Linky bezpečí, pomoc lékaře by vyhledalo 22 (tj. 18,03 %), 10 (tj. 8,2 %) osob by se obrátilo na pečovatele/pečovatelku. Čtyři respondenti (tj. 3,28 %), kteří zvolili možnost vlastní odpovědi. Jeden by nevyhledal pomoc žádnou, jeden neví a dva by požádali o pomoc v rodině. Přepokládáme-li, že je v rodině důvěryhodná osoba, je možné tyto dvě odpovědi zahrnout do skupiny s největším počtem odpovědí – osoba které věřím. Protože tyto odpovědi neovlivní celkový výsledek výzkumu, ponecháme původní zapsané hodnoty. Pro srovnání uvádíme v Grafu č. 5 nejdůvěryhodnější osoby a organizace, u kterých by senioři hledali pomoc.

Graf č. 5: Osoby/instituce poskytující pomoc seniorům u domácího násilí**Položka č. 5****Jsou podle vás senioři dostatečně informováni o problematice domácího násilí prostřednictvím státních institucí?**

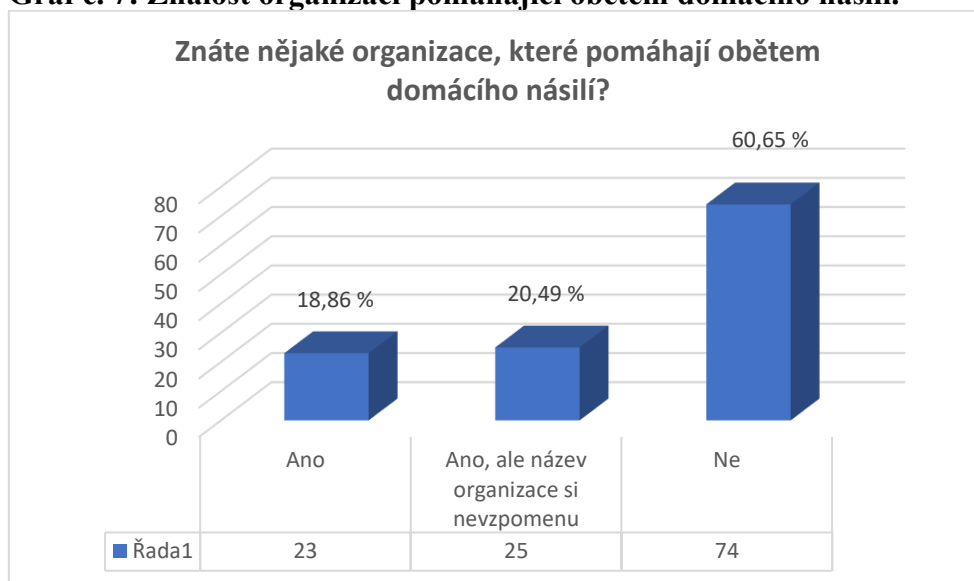
Záměrem této položky je získat zpětnou vazbu od respondentů o míře informovanosti ze strany státních organizací. Neboť převládá názor státní správy, že je informovanost seniorů o domácím násilí dostačující. Z rozboru odpovědí je patrná nevyrovnanost a nejednoznačnost získání jasného závěru, zda jsou senioři informováni o problematice domácího násilí. Protože 42 respondentů, tj. 34,43 % se domnívá, že jsou informováni dostatečně, ale oproti tomu 43 respondentů, tj. 35,24 % cítí nedostatečnou informovanost. Zbýlých 37 respondentů, tj. 30,33 % je informováno jen okrajově. Jestliže se přikloníme v odpovědi „jen okrajově“ k malé informovanosti seniorů o domácím násilí a přičteme odpovědi „ne“, dojdeme k výsledku 65,57 %. Z toho vyplývá, že je informovanost ze strany státu nedostačující.

Uvedené skutečnosti jsou znázorněny v Grafu č. 6.

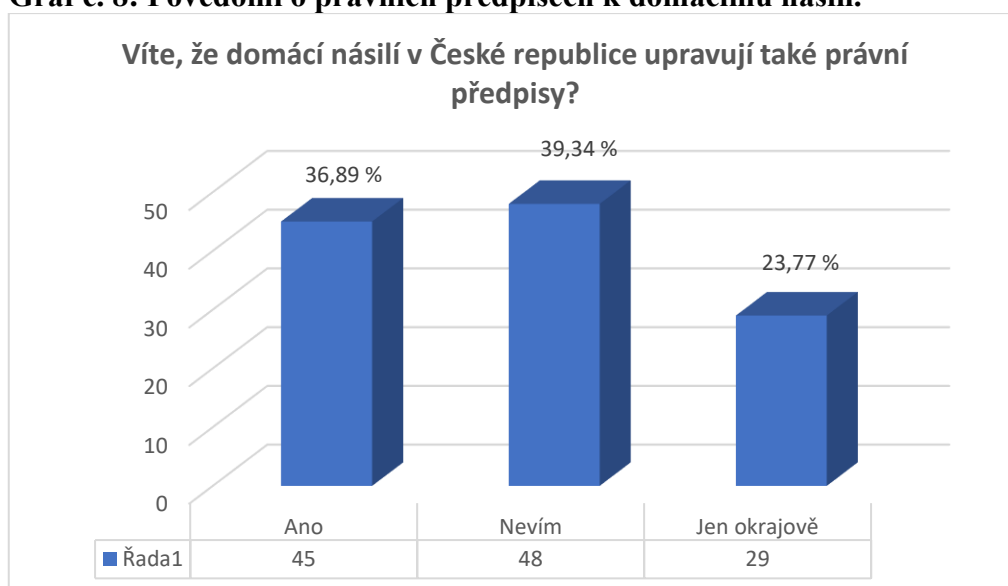
Graf č. 6: Informovanost seniorů o domácím násilí státní správou**Položka č. 6****Znáte nějaké organizace, které pomáhají obětem domácího násilí?**

V této položce byly položeny dvě vzájemně se vylučující odpovědi ano – ne. Vzhledem k provedenému předvýzkumu u této položky vyplynula ze strany oslovených respondentů potřeba rozšířit možnosti odpovědi u varianty „ano“ na dvě. Na variantu „ano uveďte“ a „ano, ale název organizace si nevzpomenu“. Otázka č. 6 tematicky navazuje na předchozí šetření týkající se informovanosti o problematice domácího násilí prostřednictvím státních institucí. Data ukazují, že 23 respondentů, tj. 18,86 % zná organizace, které pomáhají obětem domácího násilí a uvedli následující názvy organizací: 6x Bílý kruh bezpečí, 4x Policie ČR, 6x Linka bezpečí, 1x Centrum pro rodinu, 1x Intervenční centrum Zlín, 2x Podané ruce Brno, 3x Charita.

U 25 respondentů, tj. 20,49 % byla zvolena odpověď „ano, ale název organizace si nevzpomenu“. Odpověď „ne“ uvedlo 74, tj. 60,65 % respondentů. I za předpokladu přiřazení 25 respondentů k 23 nám vychází číselná hodnota 48 respondentů, kteří odpověděli kladně. Z odpovědí vychází převaha neznalosti organizací pomáhající obětem domácího násilí. V Grafu č. 7 je uveden přehled odpovědí.

Graf č. 7: Znalost organizací pomáhající obětem domácího násilí.**Položka č. 7****Víte, že domácí násilí v České republice upravují také právní předpisy?**

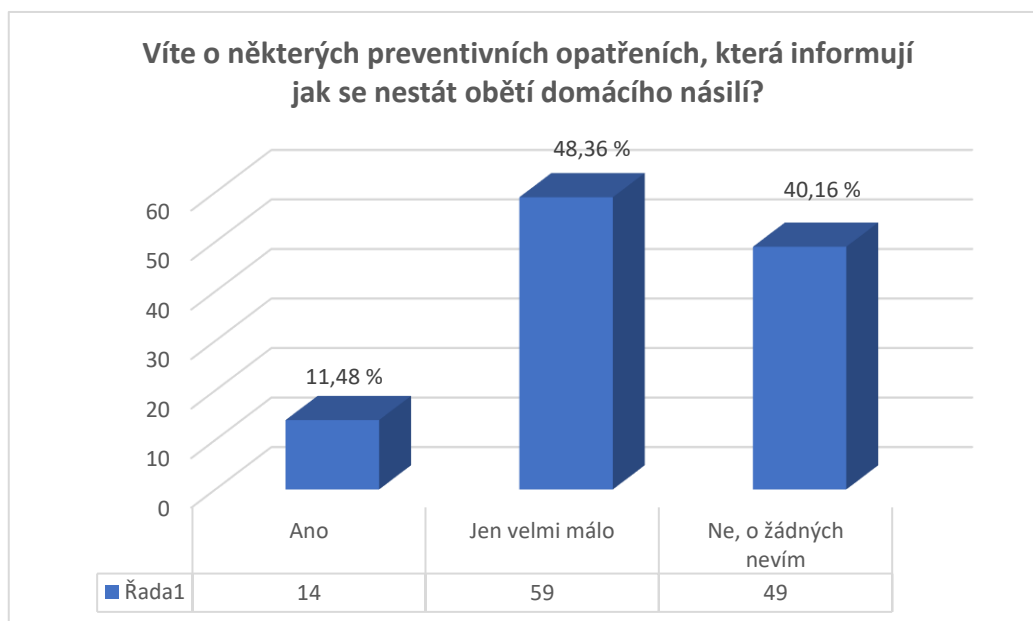
Protože žijeme v právním státě, bylo záměrem zjistit orientaci seniorů v legislativních normách upravující právní problematiku v oblasti domácího násilí. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že 45, tj. 36,89 % respondentů ví, že domácí násilí v ČR upravují právní předpisy, zatímco 48, tj. 39,34 % respondentů to neví a 29, tj. 23,77 % se domnívá, že ví „ale jen okrajově“. Tak jak bylo provedeno v předchozích položkách, sloučili jsme odpovědi „nevím“ a „jen okrajově“. Došli jsme k závěru, že 77, tj. 63,11 % respondentů neví o právních předpisech týkající se domácího násilí. Odpovědi jsou znázorněny v Grafu č. 8.

Graf č. 8: Povědomí o právních předpisech k domácímu násilí.

Položka č. 8**Víte, o některých preventivních opatřeních, která informují, jak se nestát obětí domácího násilí?**

Cílem bylo získat údaje o skutečných preventivních opatřeních, jak se nestát obětí domácího násilí. Tato položka nepřímo souvisí s položkou č. 5. Vzájemným srovnáním odpovědí, kdy 42 respondentů uvádí dostatečnou informovanost problematiky domácího násilí lze předpokládat, že by měli vědět o některých preventivních opatřeních. Zde ovšem dochází k rozporu, neboť jen 14, tj. 11,48 % respondentů odpovědělo „ano“. Ovšem 59, tj. 48,36 % respondentů uvedlo „jen málo“. Proto lze předpokládat, že je v této skupině respondentů zahrnut i rozdíl (42-14) zbylých 28 odpovědí z položky č. 5, varianta a) ano. Opět se setkáváme s poměrně vysokým číslem odpovědí respondentů 49, tj. 40,16 % na neznalost preventivních opatření.

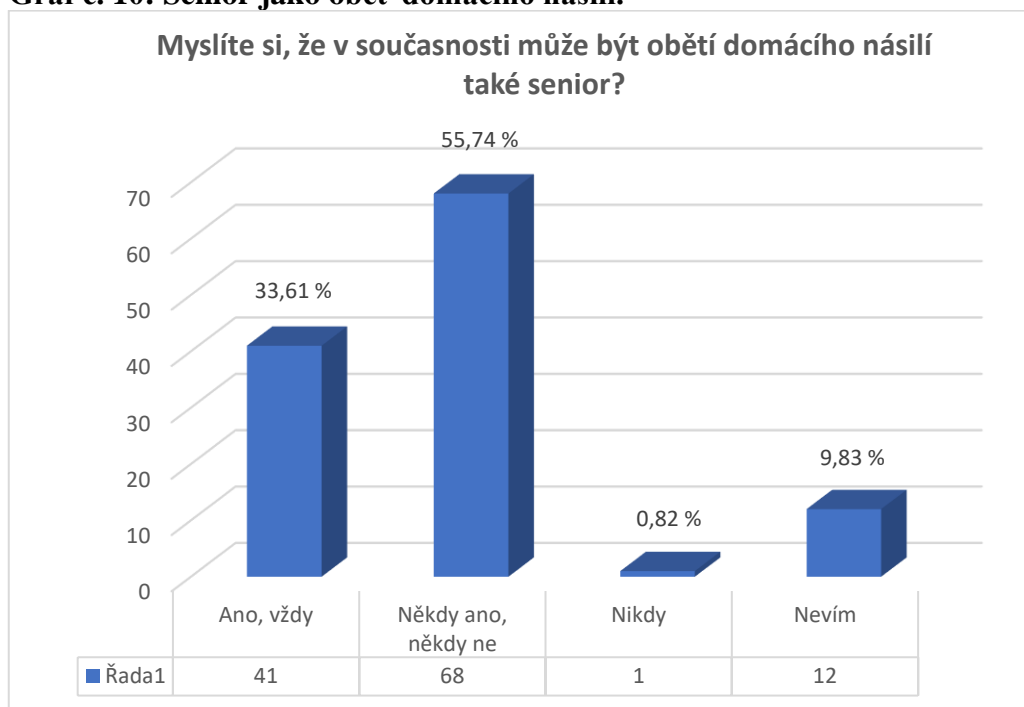
Přehled uvádí Graf. č. 9.

Graf č. 9: Informovanost o preventivních opatřeních.**Položka č. 9****Myslíte si, že v současnosti může být obětí domácího násilí také senior?**

Tato položka se dotazuje, jestli se potencionálně senioři vnímají jako oběť domácího násilí. Z odpovědí můžeme potvrdit, že senior si myslí, že může být obětí domácího násilí. Výzkum ukázal, že 41, tj. 33,61 % respondentů si myslí, že „ano vždy“. Dále pak dokonce 68, tj. 55,74 % jich uvedlo odpověď „někdy ano, někdy ne“. U 12 respondentů, tj. 9,83 % je

překvapující, že se vyslovilo pro odpověď „nevím“. U jednoho respondenta tj. 0,82 % byla jasná odpověď „nikdy“. Výsledky jsou shrnuty v Grafu č. 10.

Graf č. 10: Senior jako oběť domácího násilí.

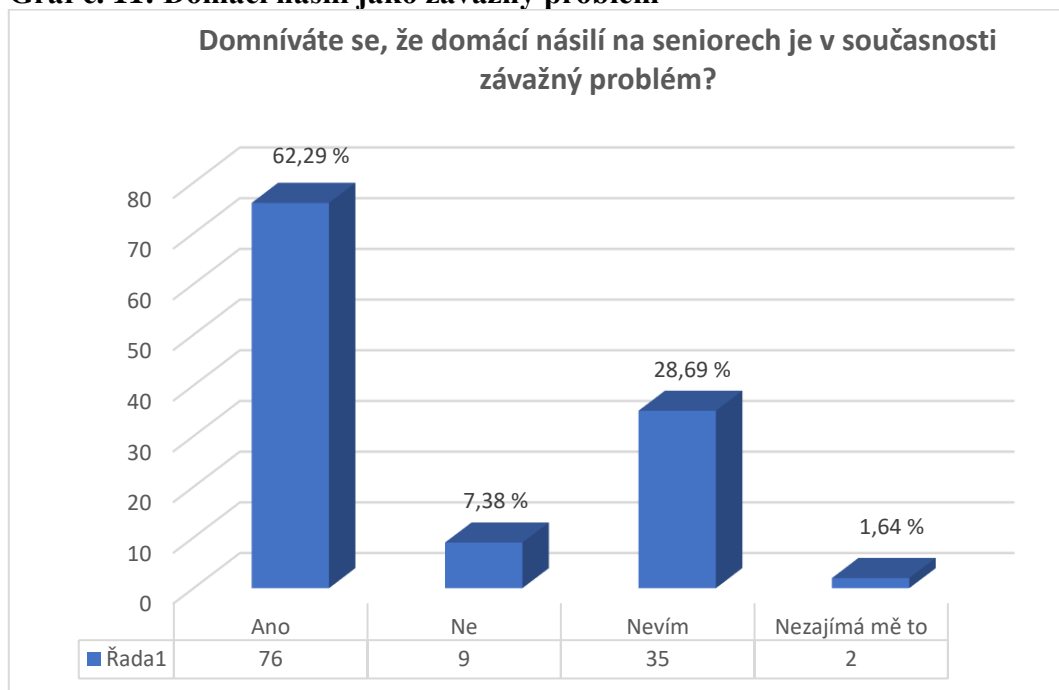

Položka č. 10

Domníváte se, že domácí násilí na seniorech je v současnosti závažný problém?

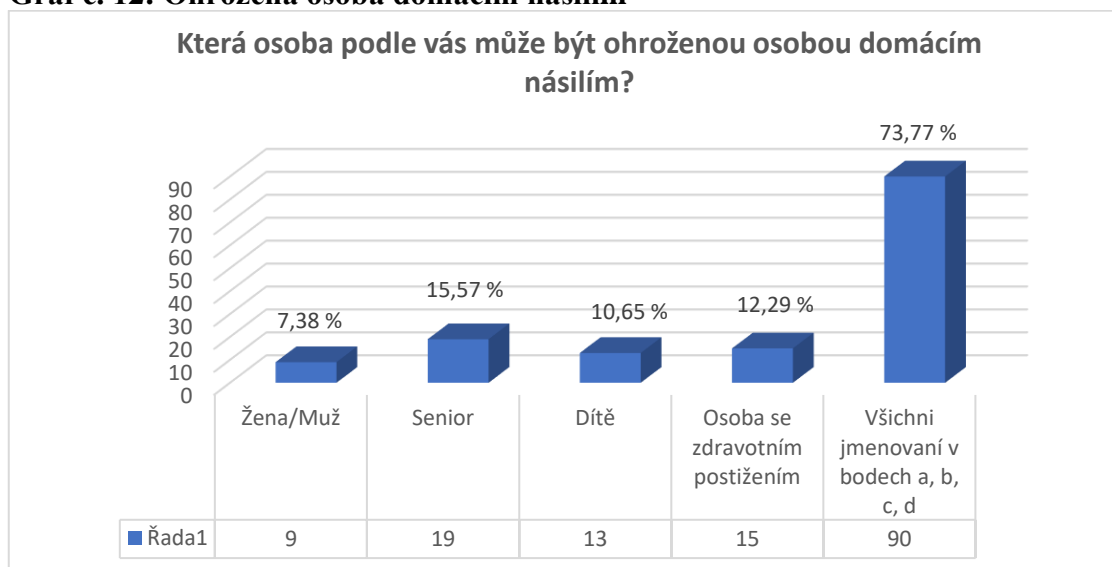
Důvodem k položení této otázky bylo zjistit, zda senioři považují domácí násilí za závažný problém. Z výzkumu vyplývá, že je toto téma problémem k řešení, jak poukazují odpovědi 76 respondentů, tj. 62,29 %, kteří označili „ano“, oproti tomu 9 respondentů, tj. 7,38 % se domnívá, že domácí násilí není v současnosti problém. Odpověď „nevím“ uvedlo 35, tj. 28,69 % respondentů, kdy tyto osoby nemají v této problematice jasný názor. Pouze dva respondenti, tj. 1,64 % uvedli, že je tento problém vůbec nezajímá.

Graf č. 11 popisuje přehled odpovědí dotazovaných respondentů.

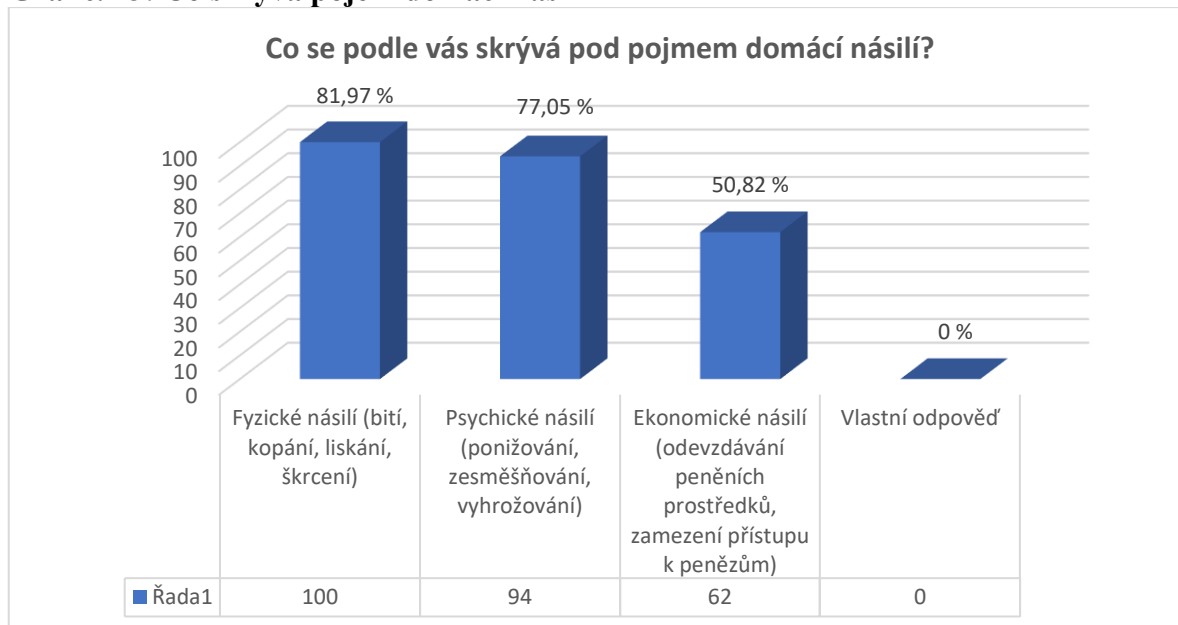
Graf č. 11: Domácí násilí jako závažný problém**Položka č. 11****Která osoba podle Vás může být ohroženou osobou domácím násilím?**

Snahou této otázky bylo zjistit u zkoumaného vzorku seniorů, kdo je podle jejich názoru nejčastěji ohroženou osobou domácím násilím. Tato položka nabízela vícero odpovědí. V rámci provedeného předvýzkumu vybrali senioři u této otázky maximálně jednu nebo dvě osoby. Ovšem při výzkumném šetření respondenti zvolili několik odpovědí ve variantě a) až e). Bod e) přitom shrnuje všechny výše uvedené osoby uvedené v možnostech a) až d). Toto nedopatření pravděpodobně vzniklo v předčasném výběru odpovědí, ještě před samotným dočtením kompletního znění otázky. Z tohoto důvodu muselo dojít v rámci vyhodnocení této položky k anulování odpovědí a) až d). Započítána byla tedy pouze varianta e).

Z výsledků vyhodnocení odpovědí vyplývá, což dokládá i Graf č. 12, že ohroženou osobou domácím násilím podle 90 odpovědí tj. 73,77 % mohou být všechny osoby. Dále pak byly respondenty zvoleny varianty senior 19 odpovědí, tj. 15,57 %, osoba se zdravotním postižením 15 odpovědí, tj. 12,29 %, dítě 13 odpovědí, tj. 10,65 %, žena/muž 9 odpovědí, tj. 7,38 %.

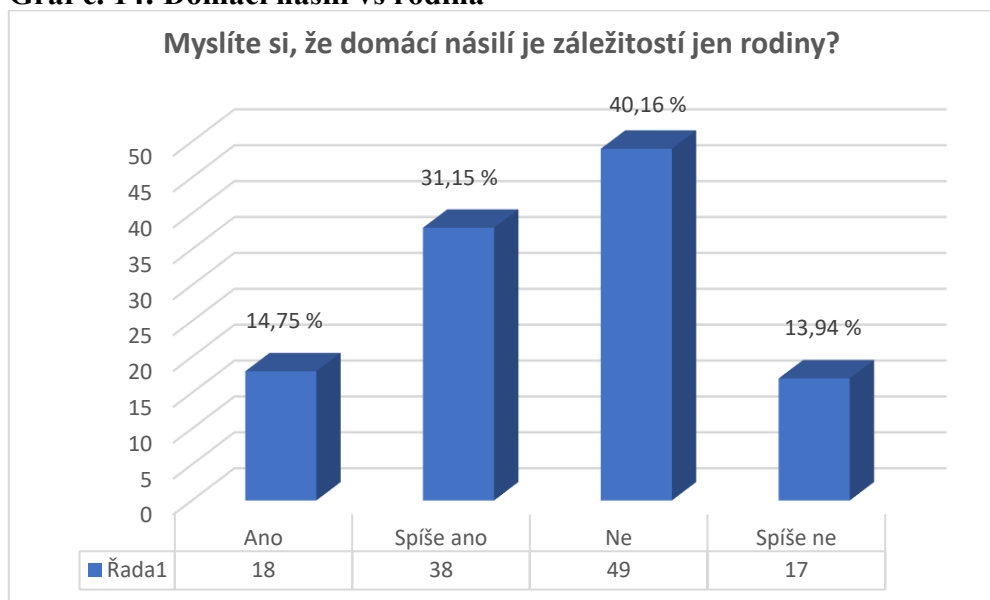
Graf č. 12: Ohrožená osoba domácím násilím**Položka č. 12****Co se podle vás skrývá pod pojmem domácí násilí?**

Položka č. 12 byla zaměřena na zjištění, co si senioři představují pod pojmem domácí násilí. K výběru byly tři formy domácího násilí (psychické, fyzické, ekonomické). Položka byla otevřená s možností vlastní odpovědi. Respondenti měli možnost označit více odpovědí. Výzkum ukázal, že je nejvíce vnímáno fyzické násilí, a to v počtu 100 odpovědí, tj. 81,97 %, následuje psychické násilí 94 odpovědí, tj. 77,05 %, ekonomické násilí 62 odpovědí, tj. 50,82 % a varianta vlastní odpovědi nebyla využita. Graf č. 13 zobrazuje odpovědi.

Graf č. 13: Co skrývá pojem domácí násilí

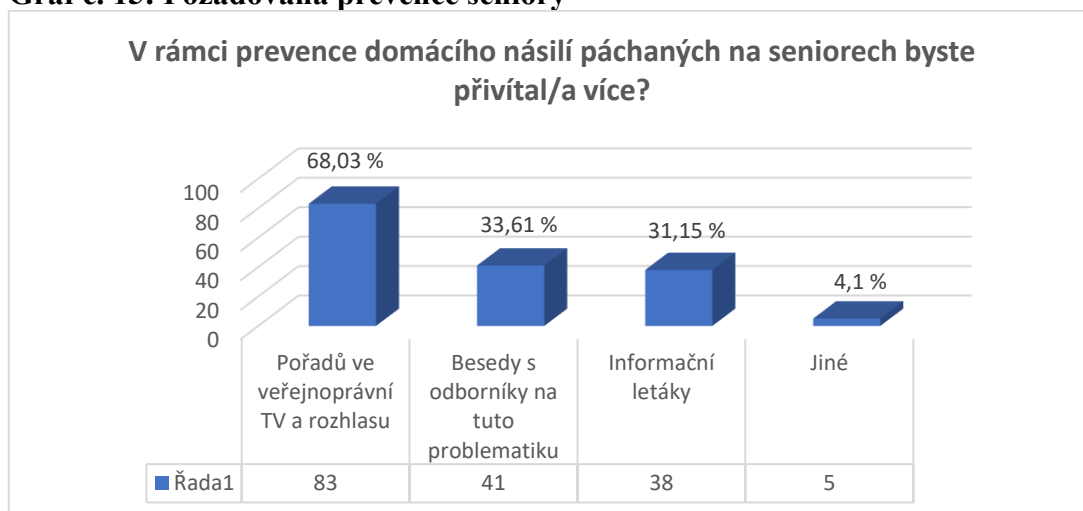
Položka č. 13**Myslíte si, že domácí násilí je záležitostí jen rodiny?**

Tato otázka má napovědět, zda je lépe utajit domácí násilí tzv. nechat ho doma, za zavřenými dveřmi nebo se svěřit a podkrýt tento problém. Více než polovina respondentů 66, tj. 54,10 % zastává názor, že domácí násilí není záležitostí rodiny. Oproti tomu 56, tj. 45,9 % respondentů je přesvědčená o opaku. Výsledky tohoto výzkumného šetření jsou uvedeny v Grafu č. 14

Graf č. 14: Domácí násilí vs rodina**Položka č. 14****V rámci prevence domácího násilí páchaných na seniorech byste přivítal/la více?**

Úkolem této otázky bylo zjistit, jaké možnosti prevence domácího násilí by senioři přivítali. U této položky mohli respondenti vybrat více odpovědí, tak i uvést vlastní eventualitu. V 83 odpovědích tj. 68,03 % by senioři přivítali více pořadů v TV a rozhlasu. Beseda s odborníky byla označena v 41 odpovědích, tj. 33,61 %. Nabídka informačních letáků byla určena v 38 případech, tj. 31,15 %. V pěti vlastních odpovědích, tj. 4,1 % byly uvedeny tyto skutečnosti: 2x komunikace v rodině, 2x prevence v samosprávních celcích, 1x změna klimatu ve společnosti. Graf č. 15 znázorňuje všechny odpovědi v rámci prevence domácího násilí.

Graf č. 15: Požadovaná prevence seniory

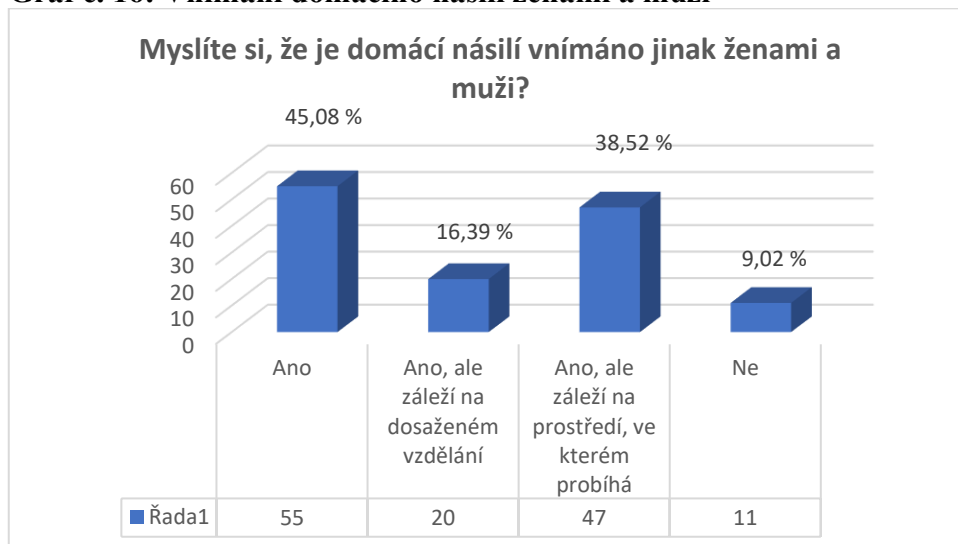

Položka č. 15

Myslíte si, že je domácí násilí vnímáno jinak ženami a muži?

Tato otázka byla v rámci šetření důležitá, neboť její výstupní data slouží jako podklad k zodpovězení stanovené výzkumné otázky č.2 „Jakým způsobem ovlivňuje pohlaví a věkové kategorie seniorů pohled na domácí násilí?“. Respondenti měli možnost vybrat z vícero odpovědí. Z odpovědí vychází, že domácí násilí je skutečně vnímáno ženami a muži rozdílně. Volba odpovědi „ano“ byla označena v 55 případech, tj. 45,08 %. Varianta „ano, ale záleží na dosaženém vzdělání“ byla zaznamenána ve 20 případech, tj. 16,39 %. U 47 odpovědí, tj. 38,52 % byla volba „ano, ale záleží na prostředí, ve kterém probíhá“. Nakonec 11 odpovědí, tj. 9,02 % s výběrem „ne“. V Grafu č. 16 jsou uvedeny všechny odpovědi na položenou otázku č. 15.

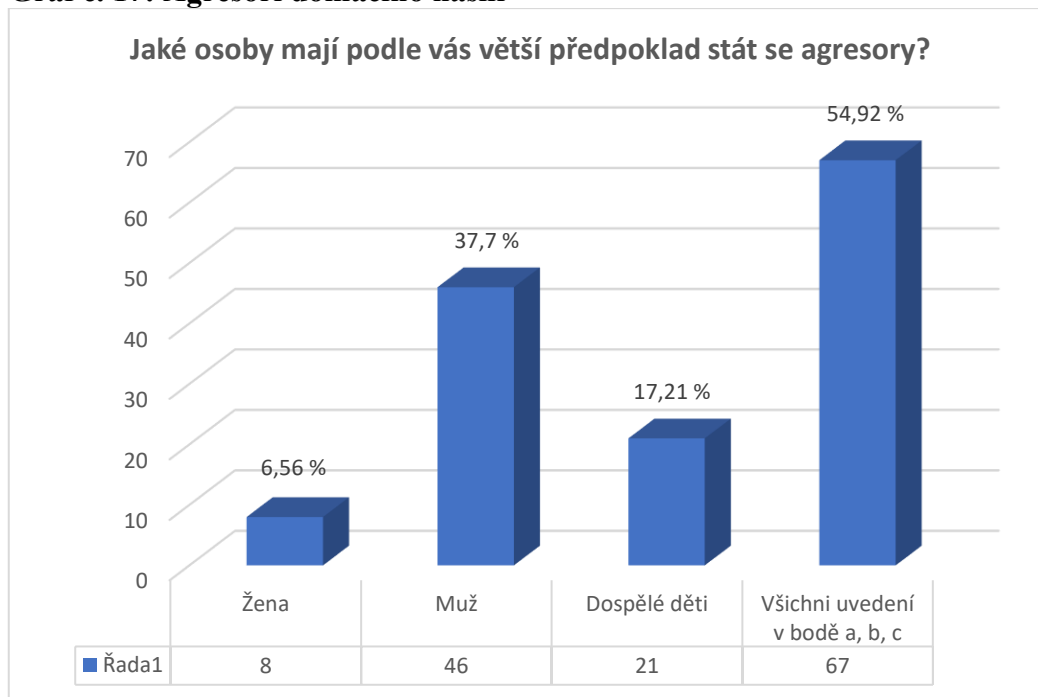
Graf č. 16: Vnímání domácího násilí ženami a muži

Položka č. 16**Jaké osoby mají podle vás větší předpoklad stát se agresory?**

V položce č. 16 byli respondenti požádáni o určení osob, které mají podle nich předpoklad stát se agresorem domácího násilí. Stejně jako v položce č. 11 se vyskytl shodný problém, kdy byl tento vyřešen stejným způsobem, a to anulováním odpovědí specifikující konkrétní osobu/y a byla uznána souhrnná odpověď, varianta d.

Z 67 odpovědí, tj. 54,92 % oslovených respondentů vychází přesvědčení, že agresory mohou být žena, muž i dospělé děti. V dotazu k určení konkrétní osoby označili v odpovědích respondenti za agresora domácího násilí muže v 46 případech, tj. 37,7 % následují dospělé děti v 21 případech, tj. 17,21 % a v 8 případech, tj. 5,56 % označili ženu. K této položce se vztahuje Graf č. 17.

Graf č. 17: Agresoři domácího násilí

7 DISKUSE

V rámci praktické části bakalářské práce byly stanoveny tři výzkumné otázky. V první je zjišťována úroveň povědomí seniorů o domácím násilí. V druhé se hledá odpověď, zda ovlivňuje pohlaví a věk seniora pohled na domácí násilí. Třetí výzkumná otázka je zaměřena na zjištění znalosti zdrojů informovanosti o domácím násilí a způsoby prevence, které znají senioři.

1. Jaká je úroveň povědomí seniorů o domácím násilí?

K výzkumné otázce zkoumající úroveň povědomí seniorů o domácím násilí se vztahují položky č. 1,3,12,13. Tyto položky vytvářejí pohled na skutečnost, jaké mají senioři povědomí o domácím násilí.

Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že z celkového počtu 122 respondentů jich 90, tj. 73,77 % uvedlo, že ví, co je domácí násilí. Dále lze z výsledků vyčíst, že 24 (19,67 %) ví co je domácí násilí alespoň okrajově. Součet výše jmenovaných tj. 93,44 % dotazovaných nám potvrzuje fakt, že senioři vědí, co je domácí násilí.

Z výsledků výzkumu je překvapující, že 33 respondentů, tj. 27,05 % odpovědělo, že zná někoho, kdo má vlastní zkušenost s domácím násilím. Osobní zkušenost uvedly tři osoby, tj. 2,45 %.

Fyzické násilí, je respondenty uváděno jako nejčastější forma domácího násilí, což dokládá 100 odpovědí, tj. 81,97 %, následuje psychické násilí 94 odpovědí, tj. 77,05 %, ekonomické násilí 62 odpovědí, tj. 50,82 %.

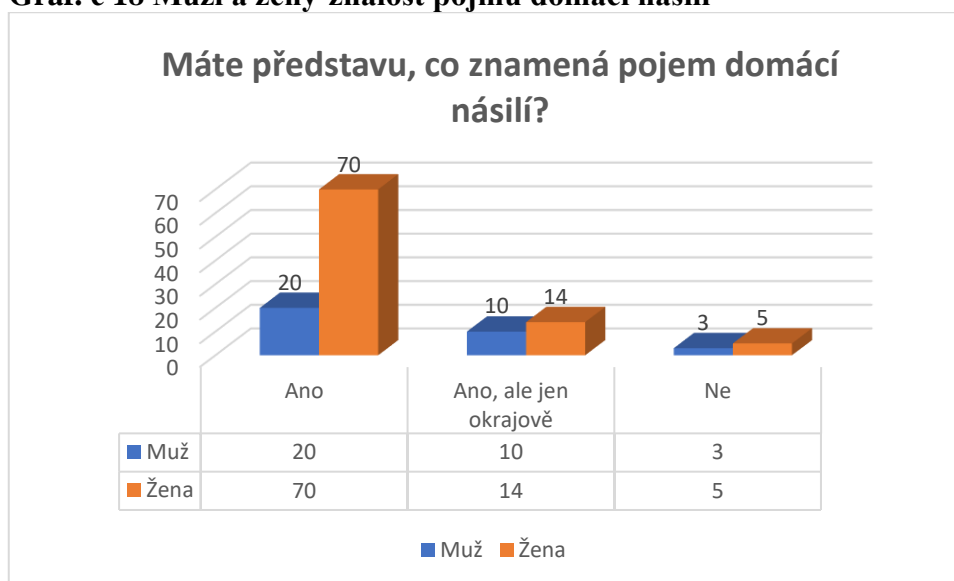
Nejčastěji uplatňovaná forma násilí je hrubá síla. Ta mnohdy funguje jako vybíječ negativní energie agresora. Startem takového chování může být vlastní frustrace z ne dobře prožívaného života. Oběťmi tohoto nezdaru jsou velmi často nejbližší a dříve nejmilovanější. Je snad podstatné se v rámci základního vzdělávání vrátit k výchově v rodině a žákům vštěpovat základní lidská práva? K slušnému chování a vzájemné úctě všech členů domácnosti? Těmito kroky se snažit předcházet patologickým jevům vyskytující se v rámci fungování dnešní společnosti? Podle výzkumu to opravdu důležité je.

Více než polovina respondentů 66, tj. 54,10 % zastává názor, že domácí násilí není jen záležitostí rodiny. Oproti tomu 56, tj. 45,9 % respondentů je přesvědčená o opaku.

Jaký vliv má místo a prostředí na průběh domácího násilí? Je odlišný život s násilníkem v rodinném domě, kde je možné mít opravdu „zavřené dveře“ vs společné prostory před bytovými jednotkami v panelovém domě? Je otázkou, jak významnou roli hraje tento faktor i v odpovědích respondentů a jaký má vliv na výsledky výzkumu, ale také do jaké míry jsou lidé ochotni „něco“ slyšet, vidět a konat.

Pro názornost vnímání pojmu domácího násilí u mužů a žen je zpracován Graf. č. 18.

Graf. č 18 Muži a ženy-znalost pojmu domácí násilí

2. Jakým způsobem ovlivňuje pohlaví a věkové kategorie seniorů pohled na domácí násilí?

Položky 9,10,11,15,16,17,18,19,20 odpovídají na tuto otázku. V otázkách 17 až 20 jsou demografické údaje o respondentech, které jsou již zpracovány v první výzkumné otázce. Pro odpověď na druhou výzkumnou otázku použijeme tedy jen položky 9-16.

Z odpovědí na otázku „Myslíte si, že v současnosti může být obětí domácího násilí také senior?“ můžeme sledovat, že 11 mužů, tj. 33,33 % v kategorii 60-74 let vybralo variantu „někdy ano, někdy ne“, pouze jeden respondent, tj. 3,03 % zvolil možnost „ano, vždy“.

Dvanáct mužů, tj. 36,36 % ve věkové kategorii 75-89 let zvolilo odpověď „někdy ano, někdy ne“, pět respondentů, tj. 15,15 % zvolilo možnost „ano, vždy“. Dva respondenti, tj. 6,06 % se vyjádřili, že neví.

V kategorii 90 a více let se dotazníkového šetření zúčastnili pouze dva respondenti. Jeden, tj. 0,33 % vybral odpověď „někdy ano, někdy ne“ a druhý respondent, tj. 0,33 % zvolil možnost „ano, vždy“.

Dvacet čtyři žen (tj. 26,96 %) ve věkové kategorii 60-74 let zvolilo variantu b („někdy ano, někdy ne“), naopak jedenáct (tj. 12,35 %) žen zvolilo možnost a („ano, vždy“). V kategorii 75-89 let zvolilo 21 respondentek (tj. 25,39 %) variantu b („někdy ano, někdy ne“), dále 16 (tj. 17,97 %) odpovědělo a („ano, vždy“), osm respondentek (tj. 8,98 %) zvolilo možnost d („nevím“).

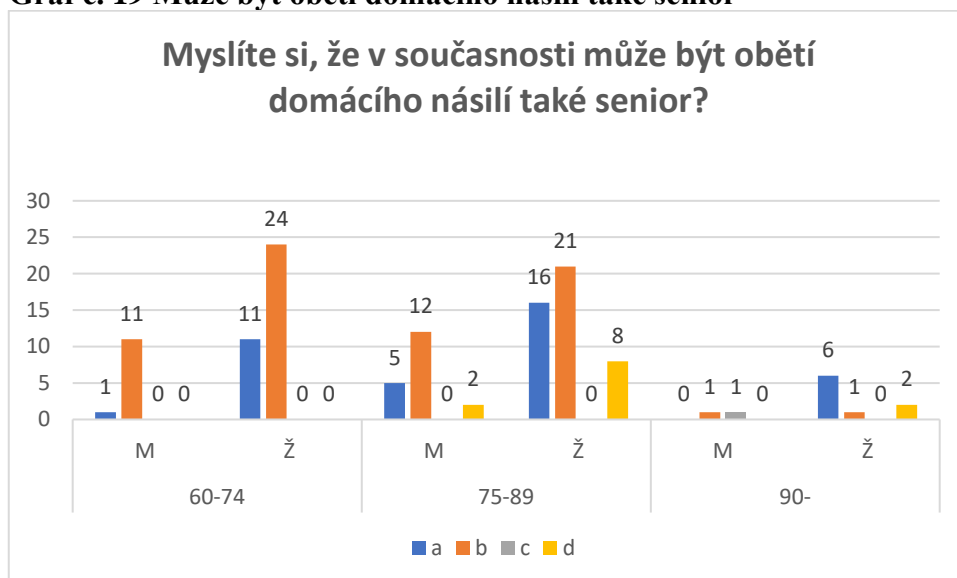
Z žen se výzkumného šetření ve věkové kategorii 90+ zúčastnilo 9 respondentek. Šest (tj. 6,74 %) zvolilo možnost a („ano, vždy“), jedna (tj. 1,12 %) možnost b („někdy ano, někdy ne“) a dvě (tj. 2,24 %) možnost d („nevím“).

Graf č. 19 vypovídá, že jak muži, tak ženy ve věkových kategoriích 60 až 89 let volili stejné možnosti odpovědí. Pro variantu b („někdy ano, někdy ne“) bylo 68 respondentů variantu a („ano, vždy“) vybralo 39 respondentů. Ovšem u žen v kategorii 90+ jsou respondentky přesvědčeny, že senior může být obětí domácího násilí. Pokud by se výzkumu zúčastnilo více mužů v kategorii 90+ a odpověděli by podobně jako ženy v této kategorii, mohli bychom konstatovat, že s přibývajícím věkem si je senior jistý, že může být obětí.

U věkových kategorií 60 až 89 let je patrné, že pohlaví ani věkové kategorie seniorů neovlivňují pohled na domácí násilí. Pachatelé tohoto násilí si v tomto smyslu skutečně nevybírají podle zmíněných kritérií. Pouze rychlá a účinná reakce oběti může předcházet fatálním následkům.

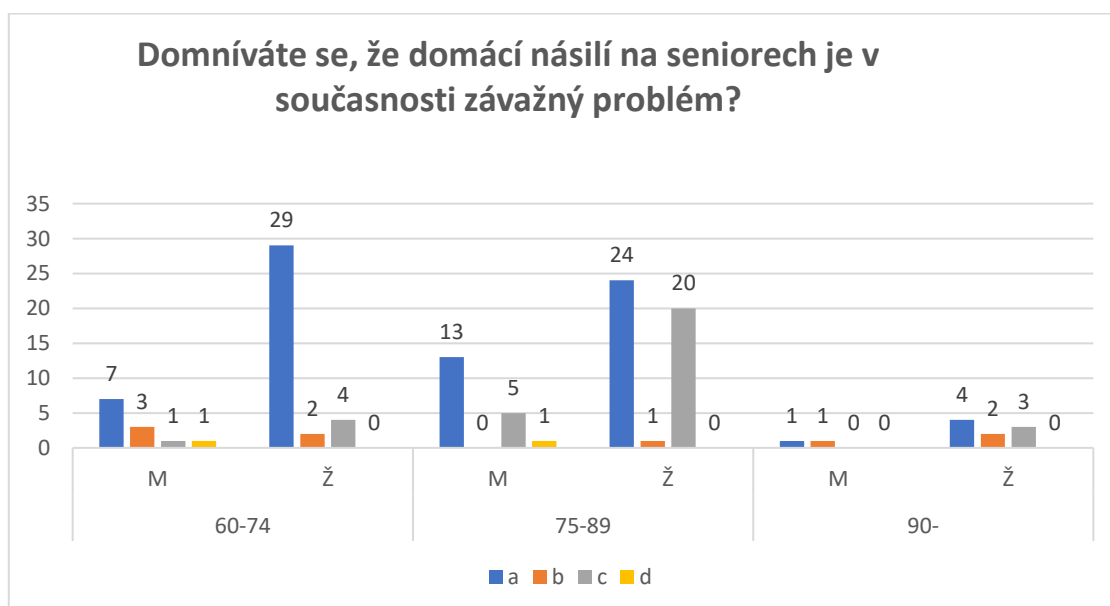
Každá oběť může odlišným způsobem vyhodnotit chování agresora. Například facka. Někteří ji považují za zcela přirozenou a normální. Jsou schopni se po ní tzv. „otřepat“. Jinému může takový atak vyvolat počínající stavy deprese, úzkosti a ty mohou negativně ovlivnit zdraví. Nebo pravidelné finanční příspěvky příbuzným. Pro některého z obětí násilí zcela normální dar a přilepšení, pro druhého ostudné vydírání. Jde opravdu o zcela individuální vyhodnocení.

Graf č. 19 Může být obětí domácího násilí také senior

Domníváte se, že domácí násilí na seniorech je v současnosti závažný problém? K položené otázce, zda je domácí násilí v současnosti závažný problém, se senioři ve všech věkových kategoriích shodli v odpovědi „ano“. V kategorii žen ve věku 75-89 let 20 respondentek uvedlo, že „neví“. Můžeme se v tomto případě domnívat, zda jde o prostou neinformovanost nebo spokojené osoby. Tyto ženy z výsledků dotazníkového šetření žijí ve městě. Viz graf č. 20

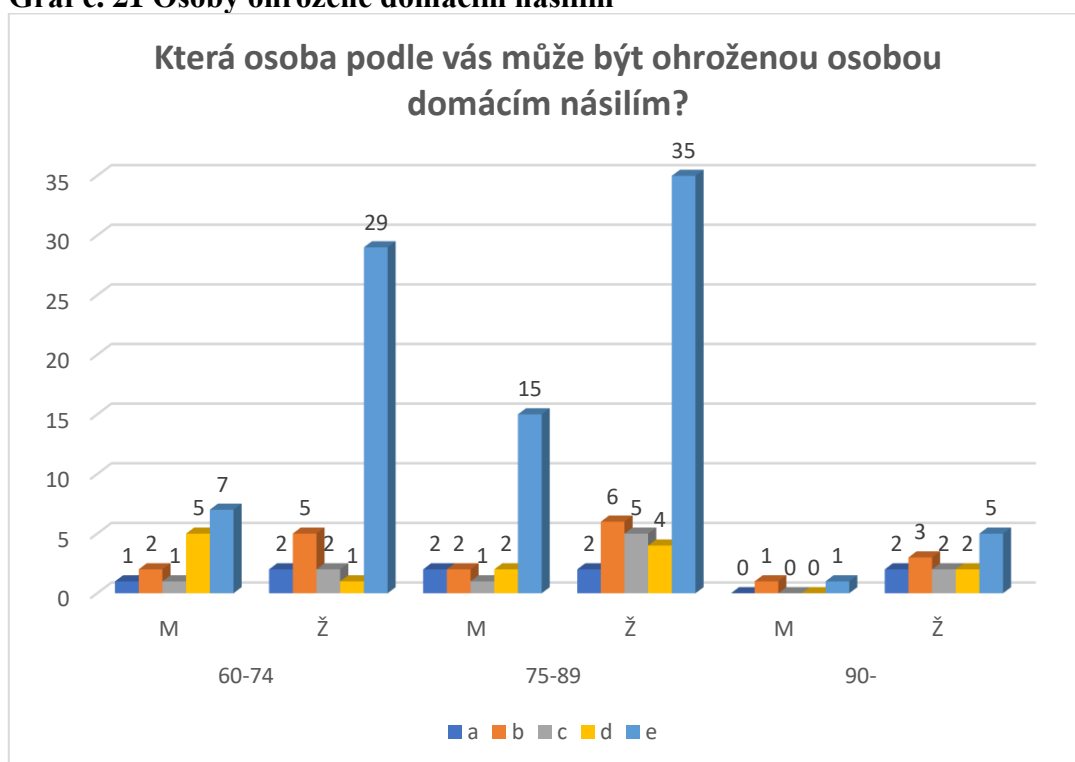
Graf č. 20 Domácí násilí na seniorech je v současnosti závažný problém

Podle výsledků výzkumu senioři určili osoby, které mohou podle nich být nejčastěji ohroženou osobou domácím násilím. Podle jejich názoru jde o kategorii: žena/muž, senior, dítě, osoba se zdravotním postižením.

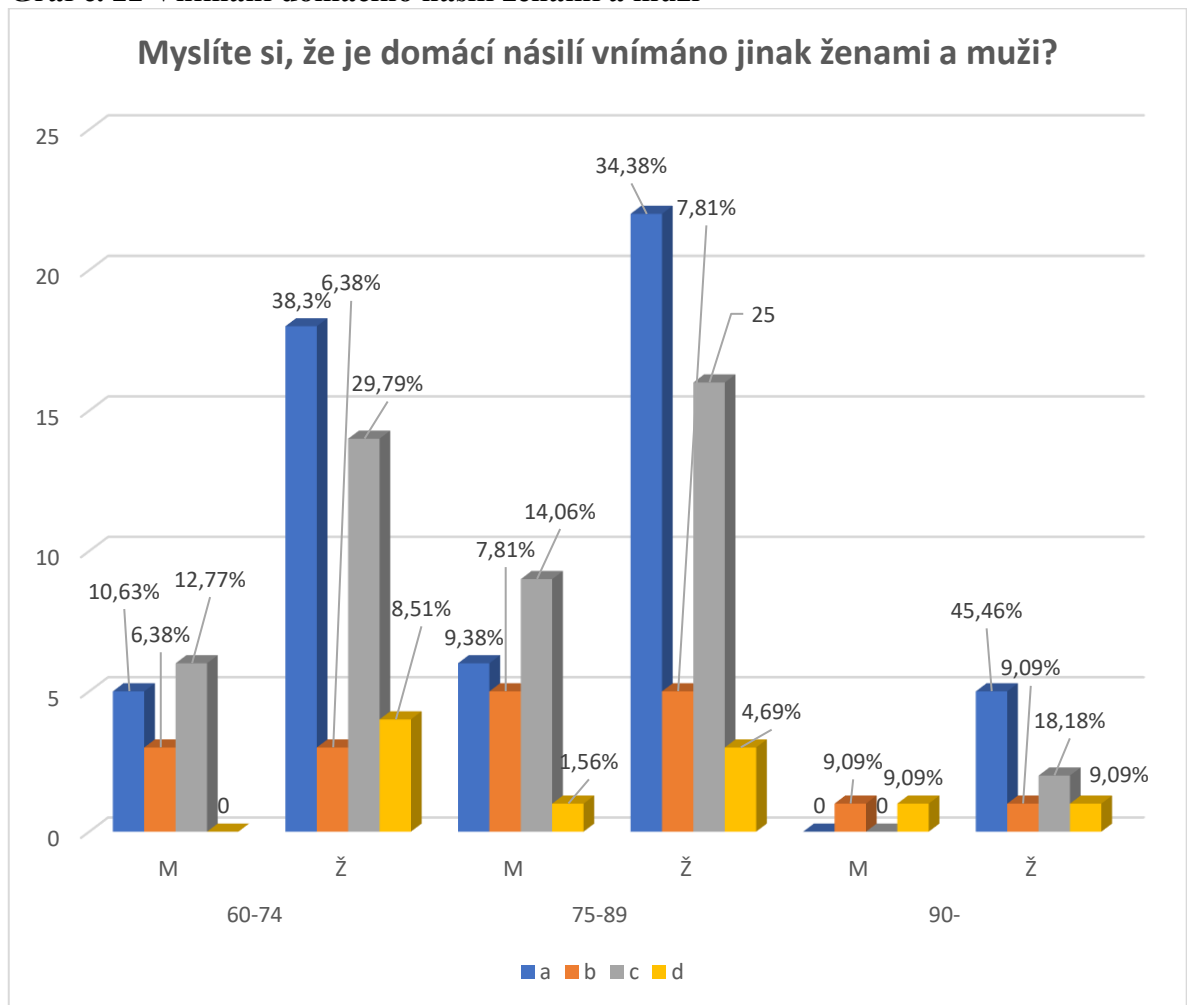
Z vyhodnocení odpovědí vyplývá, což dokládá i Graf č.21, že ohroženou osobou domácím násilím mohou být všechny výše uvedené osoby, které byly vybrány v 90 případech, tj.73,77 %. Následující osobou je senior 19 odpovědí, tj. 15,57 %, dále pak osoba se zdravotním postižením 15 odpovědí, tj. 12,29 %, dítě 13 odpovědí, tj. 10,65 %, žena/muž 9 odpovědí, tj. 7,38 %.

Graf č. 21 Osoby ohrožené domácím násilím

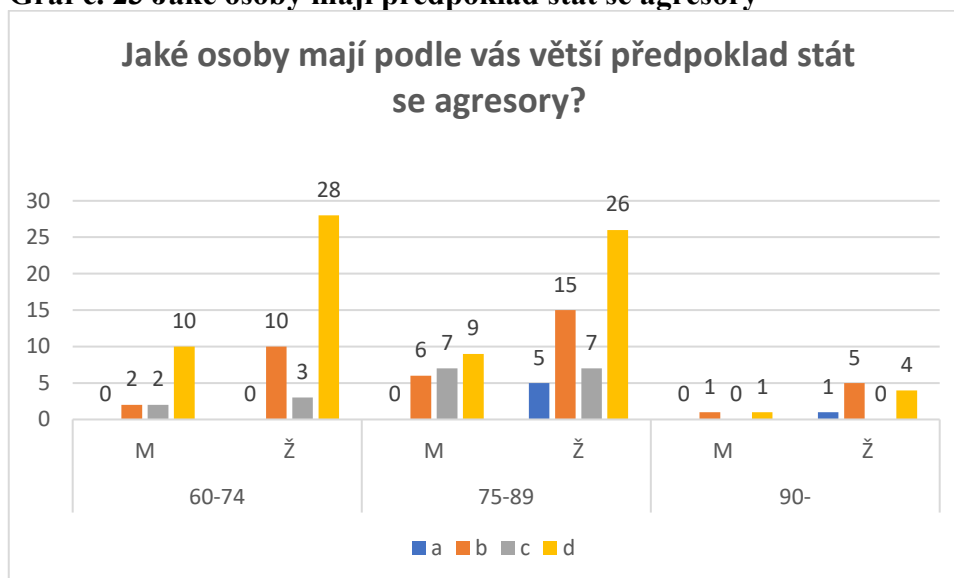
Domácí násilí je vnímáno, jak nám potvrdil výzkum, jinak ženami a jinak muži. Volba odpovědi „ano“ byla označena v 56 případech, tj. 45,90 %. Varianta „ano, ale záleží na dosaženém vzdělání“ byla zaznamenána v 18 případech, tj. 14,75 %. Čtyřicet sedm odpovědí, tj. 38,52 % byla volba „ano, ale záleží na prostředí, ve kterém probíhá“. Nakonec 10 odpovědí, tj. 8,20 % s výběrem „ne“. Graf č. 22 uvádí vnímání domácího násilí ženami a muži.

Graf č. 22 Vnímání domácího násilí ženami a muži

V jedné z otázek byli respondenti směřováni k určení osob, které podle nich mají předpoklad stát se agresorem domácího násilí. Ze zpracovaných odpovědí již víme, že agresory mohou být všechny osoby (ženy, muži, dospělé děti). V této části výzkumné otázky nás zajímá, v jaké osobě vidí muži a ženy potencionálního agresora. Ženy samy sebe určily, napříč věkovými kategoriemi v 6 odpovědích. Muži sami sebe označili v 9 odpovědích. Pokud se zaměříme na dospělé děti jako agresora, tak se odpovědi mužů i žen shodují nebo přibližně shodují. U věkové kategorie 75-89 let je poměr 7-7, u kategorie 60-74 let je stav 2-3.

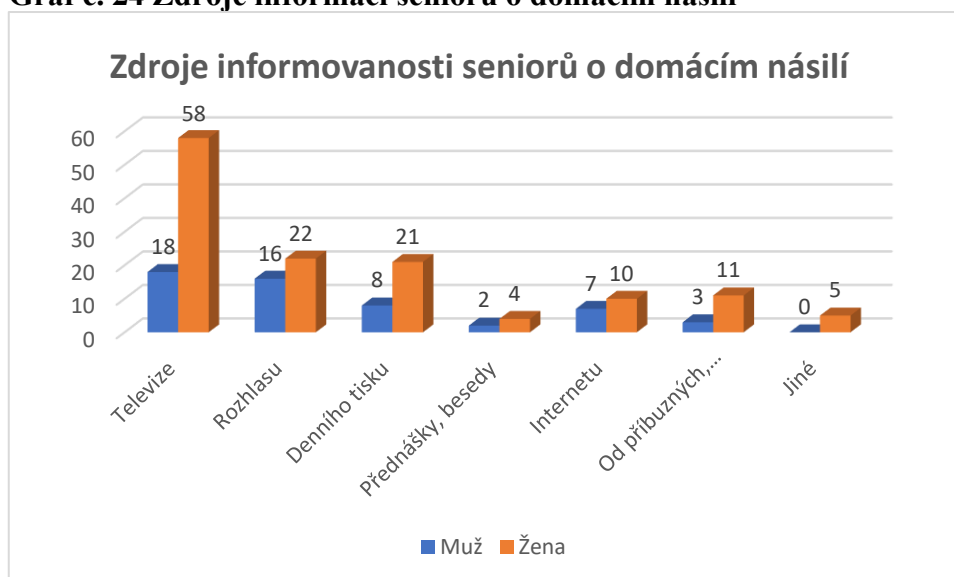
To přehledně dokládá Graf č. 23

Graf č. 23 Jaké osoby mají předpoklad stát se agresory

3. Jaké jsou zdroje informovanosti a jaké způsoby prevence domácího násilí znají senioři?

K výzkumné otázce zkoumající zdroje informovanosti a způsoby prevence domácího násilí se vtahují položky č. 2,4,5,6,7,8,14.

Ze zodpovězených otázek již víme, že mezi seniory převládá jako informační kanál nejvíce televize s 62,3 % odpovědí, rozhlas 31,15 % a denní tisk 23,77 %. Z Grafu č. 24 vyplývá, že je u žen dominantním zdrojem informací televize. Téměř na stejné úrovni zájmu je rozhlas a denní tisk je téměř na stejné úrovni zájmu. To samé platí u mužů, kteří řadí uvedené zdroje informovanosti přibližně stejně.

Graf č. 24 Zdroje informací seniorů o domácím násilí

Dle zjištění lze k prevenci o domácím násilí říct, že jsou senioři nedostatečně informováni jak státními, tak nestátními organizacemi o opatřeních, která informují, jak se nestát obětmi domácího násilí. V rámci osvěty by senioři dle výzkumu přivítali více pořadů ve veřejnoprávní televizi a rozhlasu. U těchto médií předpokládáme, že by se mělo jednat o povinnost informovat. Věřím, že v budoucnu se této problematice začnou věnovat i soukromé televizní stanice a rozhlas.

V porovnání se závěrečnými pracemi na podobné téma, které se podařilo dohledat je zjištěn určitý progres v povědomí o problematice domácího násilí páchaných na seniorech.

Podle Římanové (2016) ohrožení senioři vyhledávají v případě pomoci před domácím násilím anonymní telefonický kontakt. Výzkum v mé práci ukázal, že senioři jsou ochotni a schopni se svěřit spíše osobě, které věří.

Dle závěrů výzkumného šetření dle Poprika (2021) je nejčastějším pachatelem domácího násilí potomek seniora. Oproti tomu z výsledných dat mé práce je evidentní, že agresorem domácího násilí může být jak muž, žena tak i již zmíněné dospělé děti. S Drábkovou (2020) se shodujeme v zjištění, že senioři by hledali pomoc před domácím násilím u někoho z blízkých. Naopak, ale uvádí, že většina jejich respondentů se s problematikou domácího násilí nesešlo. Na rozdíl tomuto můj výzkum shledal, že se cca 30 % seniorů se s projevy domácího násilí setkalo. Drábková dále ve své práci uvádí, že si mnoho seniorů neuvědomuje, že i například odebírání finančních prostředků je také jednou z velmi častých forem domácího násilí. Z mého hodnocení můžeme konstatovat, že senioři jsou si vědomi existencí ekonomického násilí a chápou jeho podstatu.

Je potěšující, že respondenti v mém šetření, projevíli znalost organizací pomáhající obětem domácího násilí, naopak Drábková (2020) v této položce uvádí nízké povědomí seniorů o existenci těchto organizací.

Ze všech porovnávaných prací věnovanému domácímu násilí, páchaném na seniorech vyplývá následující shodné tvrzení. Existuje sice dostatečná informovanost seniorů o problematice domácího násilí ze strany státní správy, ale na tuto informovanost nenavazuje uspokojivý způsob aplikace osvěty. Ta spočívá v nalezení nových rozměrů a příhodného prostředí k šíření a prezentaci problematiky domácího násilí. Je také nezbytné vytvářet vhodné podmínky u všech zainteresovaných složek k jejich vzájemné spolupráci, neboť domácímu násilí páchaném na seniorech je nutné věnovat stále zvýšenou a komplexní pozornost.

8 ZÁVĚR

Domácí násilí je vážný sociálně patologický jev, který si nevybírá člověka podle rasy, věku či pohlaví a může se projevit ve všech vrstvách společnosti. Jednou z nejvíce zranitelných skupin jsou senioři, kteří již nemají tolik energie na jeho odražení a potřebují v boji s projevem domácího násilí naši pomoc. Ze statistik kriminality Policie ČR vyplývá, že neeviduje samostatně okruh trestných činů, které by mohly spadat do oblasti domácího násilí. Jako domácí násilí je tedy bráno týrání osoby žijící ve společném obydlí podle ustanovení § 199, zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, v platném znění. Při srovnání evidovaných případů za rok 2021 a 2022 je alarmující, že u všech krajských ředitelství policie došlo v roce 2022 ve srovnání s rokem 2021 k navýšení počtu případů domácího násilí. Ve Zlínském kraji se jednalo o 49 případů. Policie České republiky [online]. PČR: ©2023 [cit 4.3.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-statistiky.aspx>

Současná společnost výrazně stárne, pomalu se blíží k důchodovému věku i populační vlna tzv. Husákových dětí. Lze očekávat silný mezigenerační střet nepochopení a sobectví, neboť každá generace pocítuje vlastní důležitost bytí ve společnosti. Problému domácího násilí na seniorech je potřeba věnovat pozornost již ve výchově mladé generace tím, že v ní prohloubíme respekt a úctu k prarodičům, ale také vlastní uvědomění, že všichni jednou zestárnou a všichni bychom přece rádi prožili spokojené stáří. Je žádoucí ve škole s dětmi mluvit o problému násilí i z důvodu, že právě ony jsou mnohdy svědky násilí v rodinném prostředí. Na základních školách v předmětu Výchova k občanství průběžně seznamovat žáky s problematikou domácího násilí. Na středních školách pak navázat s osvětou v rámci pořádání přednášek týkající se patologických jevů. Klást důraz na školení a informovanost v rámci jednotlivých profesí. Počínaje policisty, pracovníky záchranné služby a konče pracovníky pečovatelské služby. Vždyť většinou příslušníci policie bývají na místě, kde dochází k domácímu násilí první a na jejich konání často závisí, jaký bude mít vývoj.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 122 seniorů. V rámci šetření se nepodařilo naplnit požadovaný vzorek respondentů, myšleno stejný počet mužů, žen a rovněž bydliště město, vesnice. I přes tento nedostatek mně zkoumaná skupina respondentů poskytla dostatek materiálu o jejich životě a zkušenostech s problematikou domácího násilí. Z výsledků všešlo, že jsou senioři, kteří skutečně zažili domácí násilí, ale i tací, kteří o něm vůbec neví.

Z výzkumu je patrné, že v případě výskytu domácího násilí by se senioři obrátili na osobu, které věří. Za základní zdroje informovanosti považují televizi a rozhlas. K překvapení,

internet využívá podstatně méně seniorů. Domnívám se, že je potřeba podpořit v co největší míře šíření informací, které jsou zapotřebí pro zvládnutí boje proti domácímu násilí. Třeba ze strany státu zajistit výtisk informačních letáků a následně se postarat o jejich distribuci do míst s největší koncentrací osob (např. supermarkety, MHD, Kluby pro seniory, ordinace praktických lékařů, lékárny apod.).

Očekávání při zpracování této práce se naplnila. Jsem ráda, že jsem mohla proniknout do problematiky domácího násilí. Potvrdit si, že domácí násilí není jen záležitostí rodiny a je nutné o něm mluvit. Věřím, že do budoucna tento problém spojený s týráním seniorů bude ve širším hledáčku nejen nových vlád, ale i místních samospráv a společně se zamyslíme nad pojmem spokojené stáří a svými činy se jej budeme snažit docílit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BURIÁNEK, Jiří a kol. *Domácí násilí – na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.
2. CONWAYOVÁ, L. Helen. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
3. ČECH, Ondřej a kol. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia, 2011. ISBN 978-80-904854-0-2.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.
5. DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.
6. DRÁBKOVÁ, Lenka. *Senioři jako oběti domácího násilí*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2020.
7. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 2010. ISBN 80-7038-158-2.
8. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
9. KALVACH, Zdeněk aj. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0548-6
10. KALVACH, Zdeněk aj. *Úvod do gerontologie*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-3404-3.
11. KOTKOVÁ, Martina. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Praha: Spondea, 2014. ISBN 978-80-260-7191-4.
12. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
13. MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových zařízeních sociálních služeb*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-2030-7.

14. ONDRUŠOVÁ, Jiřina a Beáta KRAHULCOVÁ. *Gerontologie pro sociální práci*. Praha: Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4383-0.
15. POPRIK, Petr. *Problematika domácího násilí na seniorech*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2021.
16. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
17. ŘÍMANOVÁ, Světlana. *Domácí násilí v pozdějších etapách života*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2016.
18. STŘÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava-Prívov: KEY Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.
19. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
20. ÚLEHLOVÁ, Dagmar. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2009. ISBN 978-80-7013-502-0.
21. VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-6497-9.
22. VITOUŠOVÁ, Petra a Vladimír VEDRA. *Domácí násilí*. Pardubice: BKB Pardubice, 2009. ISBN 978-80-86284-82-8.

Internetové zdroje

1. (<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>)
2. (https://www.denik.cz/z_domova/svetova-konference-o-starnuti-se-zameri-na-zamestnavani-i-zdravi-20120528.html)
3. <https://www.domacinasili.cz/>
4. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-135>
5. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>
6. http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/prehled_problemu.pdf

7. <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/evropa-zitrka-jak-vyuzit-soucasne-vyzvy-k-podpore-rovnosti-zen-a-muzu-199598/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

WHO World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

Aj. a jiné

Apod. a podobně

Atd. a tak dále

Č. číslo

ČR Česká republika

ČSÚ Český statistický úřad

EAN Elder Abuse and Neglect

MHD městská hromadná přeprava

MVČR Ministerstvo vnitra České republiky

Např. například

PČR Policie České republiky

Popř. popřípadě

Resp. Respektive

Sb. Sbírka zákonů

Tj. to je

TV televize

Tzv. tak zvaný

ÚVČR Úřad vlády České republiky

Vs. Oproti

§ paragrafové znění

SEZNAM TABULEK

TABULKA Č. 1- PŘEHLED ZMĚN VE STÁŘÍ, STR. 14

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

1) Máte představu, co znamená pojem domácí násilí?

- a) Ano
- b) Ano, ale jen okrajově
- c) Ne

2) Informace o domácím násilí jste se dozvěděl/a z :

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) Televize
- b) Rozhlasu
- c) Denního tisku
- d) Přednášky, besedy
- e) Internetu
- f) Od příbuzných, známých, sousedů
- g) Jiné, uveďte.....

3) Víte o někom z vašeho okolí kdo má vlastní zkušenost s domácím násilím?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím
- d) Osobní

4) Pokud byste se stal/a obětí domácího násilí, kde byste hledal/a pomoc?

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) U osoby, které věřím
- b) Policie ČR
- c) Linka bezpečí
- d) Lékař/ky
- e) Pečovatel/ka
- f) Jinde, uveďte.....

5) Jsou podle vás senioři dostatečně informováni o problematice domácího násilí prostřednictvím státních institucí?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jen okrajově

6) Znáte nějaké organizace, které pomáhají obětem domácího násilí?

- a) Ano, uveďte
- b) Ano, ale název organizace si nevzpomenu
- c) Ne

7) Víte, že domácí násilí v České republice upravují také právní předpisy?

- a) Ano
- b) Nevím
- c) Jen okrajově

8) Víte o některých preventivních opatřeních, která informují jak se nestát obětí domácího násilí?

- a) Ano
- b) Jen velmi málo
- c) Ne, o žádných nevím

9) Myslíte si, že v současnosti může být obětí domácího násilí také senior?

- a) Ano, vždy
- b) Někdy ano, někdy ne
- c) Nikdy
- d) Nevím

10) Domníváte se, že domácí násilí na seniorech je v současnosti závažný problém?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím
- d) Nezajímá mě to

11) Která osoba podle vás může být ohroženou osobou domácím násilím?

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) Žena/muž
- b) Senior
- c) Dítě
- d) Osoba se zdravotním postižením
- e) Všichni jmenovaní v bodech a, b, c, d

12) Co se podle vás skrývá pod pojmem domácí násilí?

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) Fyzické násilí (bití, kopání, liskání, škrcení)
- b) Psychické násilí (ponižování, zesměšňování, vyhrožování)
- c) Ekonomické násilí (odevzdávání peněžních prostředků, zamezení přístupu k penězům)
- d) Vlastní odpověď.....

13) Myslíte si, že domácí násilí je záležitostí jen rodiny?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Ne
- d) Spíše ne

14) V rámci prevence domácího násilí páchaných na seniorech byste přivítal/a více?

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) Pořadů ve veřejnoprávní TV a rozhlasu
- b) Besedy s odborníky na tuto problematiku
- c) Informační letáky
- d) Jiné uveďte.....

15) Myslíte si, že je domácí násilí vnímáno jinak ženami a muži?

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) Ano
- b) Ano, ale záleží na dosaženém vzdělání
- c) Ano, ale záleží na prostředí, ve kterém probíhá
- d) Ne

16) Jaké osoby mají podle vás větší předpoklad stát se agresory?

(můžete vybrat více odpovědí)

- a) Žena
- b) Muž
- c) Dospělé děti
- d) Všichni uvedení v bodě a, b, c

17) Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

18) Do jaké skupiny patříte podle věku?

- a) 60 – 74 let
- b) 75 – 89 let
- c) 90 a více let

19) Vaše vzdělání je?

- a) Základní
- b) Vyučen v oboru
- c) Střední škola s maturitou
- d) Vysokoškolské

20) V současné době žijete?

- a) Ve městě
- b) Na vesnici
- c) V domově pro seniory